

Luceafărul

SALA DE
LECTURĂ

Săptămânal de cultură al **Uniunii Scriitorilor din România**
An XVI, Nr. 36 (825), Miercuri, 29 octombrie 2008, 16 pagini. Preț: 2 lei

Apare cu sprijinul
Primăriei sectorului 2 București,
primar Neculai Onțanu

În acest număr:

GELU NEGREA:

Home, sweet home...

BOGDAN GHIU:

*Pentru un capitalism
post-american (2)*

**ROZANA
MIHALACHE și
CONSTANTIN
STAN:**

D-ale festivalului

FELIX NICOLAU:

*Un universitar
sinucigaș*

**CĂLIN
STĂNCULESCU:**
Între eșec și succes

STELIAN TĂBĂRAȘ:
*Un nou punct de
iradiere a culturii
grecești la București*

**MIRCEA
GHIȚULESCU:**
*O fantomă bântuie
lumea teatrului*

**DINTRE SUTE
DE CATARGE:**
Traian Călin Uba

**Mircea
SĂNDULESCU**
fragment din romanul
Epitaf pentru sabotor

Horia Gârbea:
Târgul de carte de la Frankfurt

Centenar Cesare PAVESE

519484891540011 36

Desant poetic în capitala Belgiei

La Bruxelles s-a desfășurat Proiectul Orfeu, inițiat de Asociația Bibliopolis din Bistrița (în coordonarea lui Marcel Seserman, al cărui pseudonim literar este Mircea Măluț) și finanțat de Ministerul Culturii și Cultelor, în cadrul Programului PROMOCULT 2008.

Proiectul bistrițean a presupus realizarea unei antologii în limba franceză, intitulată *L'Heure astrale*, antologie din creația unor poeți români contemporani: Constantin Abăluță, Gabriel Chifu, Vasile George Dâncu, Dinu Flămând, Claudiu Komartin, Mircea Măluț, Ion Mureșan, Mircea Petean, Ioan Es. Pop, Aurel Rău, Roxana Sicoe-Tirea, Cassian Maria Spiridon, Robert Șerban, Traian Ștef, Gelu Vlașin, George Vulturescu. În fapt, cartea este un splendid album, căci fiecare poem antologat este ilustrat cu câte o reproducere din opera unor artiști vizuali români. Volumul a fost lansat în

prezența autorilor la Casa Literaturilor **Passa Porta**, o importantă librărie din centrul capitalei belgiene, loc consacrat pentru asemenea manifestări literare. A participat un public numeros și avizat, format din intelectuali belgieni sau originari din România și stabiliți la Bruxelles. Recitalul a fost urmat de un viu dialog pe teme literare de interes, poeții invitați răspunzând la întrebările adresate din sală. Reuniunea literară a fost moderată impecabil de Roxana Sicoe-Tirea. Volumul editat cu acest prilej, cât și versiunea sa sonoră pe CD, dar și alte cărți ale autorilor români au fost donate unor asociații belgo-române și Bibliotecii ICR Bruxelles, care este pe cale să-și deschidă porțile cititorilor.

Desantul poetic organizat la Bruxelles de asociația bistrițeană a fost o reușită și poate fi privit ca un model de acțiune culturală eficientă.

Zilele prozei la Cluj

În zilele de 16 și 17 octombrie a.c. a avut loc la Cluj-Napoca Ediția a doua a **ZILELOR PROZEI**. Cu acest prilej a fost lansat volumul *Starea prozei* (coord. Irina Petraș) – proza românească postdecembristă e descrisă din cele mai variate unghiuri de vedere de prozatori și critici literari din toată țara și din toate generațiile: Constantin Abăluță, Paul Aretzu, Nicolae Bârna, Iulian Boldea, Ștefan Borbély, Corin Braga, A.I. Brumar, Crina Bud, Viorel Cacoveanu, Ruxandra Cescreanu, Marius Chivă, Aura Christi, Călin Ciobotari, Ioana Cistelean, Sanda Cordoș, Cornel Cotuțiu, Constantin Cubleșan, Augustin Cupșa, Tatiana Dragomir, Mircea Ghițulescu, Gheorghe Glodeanu, Alex Goldiș, Mariana Gorczyca, Rodica Grigore, Claudiu Groza, Florina Ilis, Iolanda Malamen, Radu Mareș, Marius Mihet, Gheorghe Mocuța, Andrei Moldovan, Doru Munteanu, Mircea Muthu, Olimpiu Nușfelean, Mircea Oprea, Dora Pavel, Ovidiu Pecican, Petru Poantă, Mircea Popa, Titu Popescu, Andrei Simuț,

Ion Simuț, Octavian Soviany, Vasile Spiridon, Nicolae Stoie, Stelian Tăbăraș, Mircea Tomuș, Radu Țuculescu, Cornel Ungureanu, Mihaela Ursa, Horia Ursu, Alexandru Vlad, Ion Vlad, Magda Wächter ș.a.m.d.

Pentru cea de-a doua ediție, a fost lansată în țară o singură întrebare: „Ce credeți despre starea prozei românești?” Precizăm în mesaj că este acceptată și binevenită orice manieră de abordare a chestiunii: globală, pe tenduri și direcții, cu accent pe producător ori pe consumator, pe specii (roman, nuvelă, proză scurtă, egografie etc.), pe teme, subiecte, obsesii, de pe poziții estetice ori etice și așa mai departe.

Joi, 16 octombrie, de la ora 17, a avut loc o masă rotundă cu aceeași temă moderată de Mircea Muthu și Ion Bogdan Lefter. Dezbateră a continuat vineri, 17 octombrie. Programul a mai cuprins lecturi (fragmente de proză în lectura autorilor), lansări de carte de/despre proză. Tot cu acest prilej au fost lansate și cele mai noi apariții din *Biblioteca tânărului scriitor*, Colecția de debut a Filialei Cluj a USR.

Prezentă ediție a *Zilelor prozei la Cluj* a fost organizată cu sprijinul revistei *Astra*, Brașov.

Luceafărul

Director:

Dan CRISTEA

Secretar general de redacție:

Gelu NEGREA

Redacția:

Horia GÂRBEA, Stelian TĂBĂRAȘ

Concept layout: Adrian BALTAG – www.dtp-factory.ro

DTP: Ionela STANCIU

Revistă de cultură

Editor: *Fundația Luceafărul*

ISSN – 1220-627X

Coordonator pre-press: Alexandru FARCAȘ

Administrație, difuzare: Eugen CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista „Luceafărul” este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei, nr. 133, București, sector 1

Tel./Fax: (021)-212.79.94 ; Tel: (021)-312.96.93

email: fundatia_luceafarul@yahoo.com

www.fundatiailuceafarul.ro

www.revistaluceafarul.ro

Banca Comercială Română – Sucursala Sector 1, București

Cont Lei: RO17RNCB0072049692900001

Cont Euro: RO33RNCB0072049692900004,

COD SWIFT: RNCB - ROBU

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția: Manuserisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. Textele trimise către rubrica *Poșta redacției* vor purta pe plic mențiunea respectivă.

Conform prevederilor Statutului, *Uniunea Scriitorilor din România* nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Revista „LUCEAFĂRUL” promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

DIFUZARE

Revista „Luceafărul” poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET și IMPACT din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.

ABONAMENTE revista „LUCEAFĂRUL”

● Abonamente se pot face la toate sucursalele RODIPET și POȘTA ROMÂNĂ. Revista „Luceafărul” este înscrisă în Catalogul Publicațiilor RODIPET la nr. 2048. În Catalogul de Presă/ 2008 editat de Poșta Română găsiți revista „Luceafărul” cu nr. de cod 19365, la capitolul 6, pag. 48.

● Vă mai puteți abona, de asemenea, prin S.C. ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., O.P. 77, C.P. 19, București, Sector 3, telefon/fax: (021)-610.67.65 sau (021)-210.67.87.

● Se pot face abonamente și direct la Fundația „Luceafărul”, expediind banii prin mandat postal sau prin ordin de plată în contul RO17RNCB0072049692900001, BCR – Sucursala Sector 1, București și trimițând apoi o copie după dovada plății abonamentului pe adresa fundației, Calea Victoriei, Nr. 133, București, Sector 1 sau prin e-mail la fundatia_luceafarul@yahoo.com împreună cu Talonul de abonare completat.

 | Nume..... Prenume |
 | Compania..... Cod fiscal..... |
 | Str....., Nr....., Bloc, Scara, |
 | Etaj, Apt., Localitate |
 | Județ/Sector, Cod poștal |
 | Telefon, E-mail: |
 | Adresa de livrare (dacă este diferită de adresa de mai sus): |
 | Str....., Nr....., Bloc, Scara, |
 | Etaj, Apt., Localitate |
 | Județ/Sector, Cod poștal |
 | Telefon, E-mail: |

Număr abonamente contractate începând cu data de

- 3 luni (13 numere) 26 lei
 6 luni (26 numere) 50 lei
 12 luni (48 numere) 90 lei

● **PROMOȚIONAL:** La un abonament făcut direct aveți 30 % reducere pentru cel de-al doilea, iar pentru două abonamente întregi făcute aveți 50 % reducere pentru al treilea.

● **Cititorii din străinătate** sunt rugați să trimită dovada plății a 200 de euro prin mandat postal sau prin transfer bancar în contul RO33RNCB0072049692900004, Cod SWIFT: RNCB - ROBU, BCR – Sucursala Sector 1 pentru abonamentul pe un an. Copia acestei dovezi și adresa completă se expediază pe adresa redacției sau se trimite prin e-mail, cu specificarea *Abonamente revista „Luceafărul”*.

Pentru relații suplimentare legate de distribuție nu ezitați să ne contactați la numerele de telefon: 0727-87.22.76 sau 0722-15.26.69.

Home, sweet home...

GELU NEGREA

la *Gambrinus* – în fine, *pretutindeni*". Pretutindeni, numai acasă – nu!

Omul caragialian are, parcă, oroare de domiciliu. „...Sunt plictisit ca un câțel pe care stăpânul l-a uitat înțuiat în casă... Îmi vine să urlu de urât...”, se lamentează Costică Parigoridi pe care pustia zi de repaus dominical îl aduce în pragul sinuciderii. „*Cățelul pe care stăpânul l-a uitat înțuiat în casă*” este ceva mai mult decât o simplă comparație: este o definiție. Umanitatea caragialiană pare expulzată dintr-un paradis anomic, aruncată în lume de un Dumnezeu indiferent ori amnezic și părăsită într-o geografie mundană unde nu există repere existențiale; doar sociale. Dimensiunea ființială a personajelor pare coplesită de nevoia imperioasă de socializare; se ascunde în umbra ei, lăsându-se doar ghicită, dedusă, speculată din detalii, mărturisiri, frânturi de gând...

Eroii lui Caragiale se tem de singurătate și și abrogă voluntar intimitatea; în schimbul lor, preferă locul și

Care ar fi, pe scurt, acestea?

1. Întâmplările și conflictele în care sunt angrenate personajele, acțiunile la care participă ele în calitate de protagoniști, de parteneri de grad secund ori de simpli figuranți sunt, esențialmente, extra-ordinare – plasate, adică, în afara obișnuitului, a normalității, a regimului ontologic curent. Eroii săi nu traversează experiențe comune, repectabile, de fiecare zi, ci trăiesc și consumă evenimente. Caragiale se ocupă de excepțional, nu de banal, de rupeți de ritm existențiale, nu de viața surprinsă în exercițiul rutinier – monoton, inertial, uniform – al morfologiei sale cotidiene. Imperturbabilul Tache Farfuridi, cel care zilnic, la anumite ore „*trecute fix*”, bifează bornele unui itinerar imuabil este o *rara avis*. Dar, *nota bene*: până și el povestește, doar, despre acest ritual caminant; în ipostaza de actant dramatic intră în vârtejul unui cu totul alt gen de întâmplări.

Ceea ce vreau să insinuez cu aceste observații la îndemână este că și realismul literaturii lui Caragiale intră în sialul acelor multe lucruri „de la sine înțelese” asupra cărora comentatorii nu mai găsesc de cuviință să se aplece, dată fiind elementara lor evidență. O evidență edificată, însă, pe consens impresionist – care nu este, așadar, rezultanta demersului animat de spirit analitic – riscă, prin însuși acest fapt, să acrediteze o falsă certitudine. Realismul lui Caragiale, cu toată aparența sa de adevăr axiomatic, mi se pare îndoielnic – până la proba contrarie, cel puțin. Probă care se lasă încă așteptată.

2. Priviți din perspectivă habitatuală, eroii Iancului configurează o umanitate migratoare, necoagulată social, vâscoasă, rătăcindă. Cuvântul de ordine ce guvernează această lume lipsită de stabilitate pare a fi strigătul imperativ din *De închiriat*: „... *Toți! Toți se mută!*”. O frică instinctivă de fixare, de identificare cu un loc anume stăpânește personajele lui Caragiale care devin semnificative literar cu predilecție în spații neutre. Masiva lor prezență în locuri publice – pe stradă, în circiumi, berării, cafenele, lăptării, la birou, în parcuri și grădini – nu este determinată, în realitate, de propensiunea spre socializare și nici de dorința de a fi, jaspersian, *cu ceilalți*. Este mai degrabă o fugă a fiecăruia de sine însuși, un refuz al intimității solitare, o formă tacită de evadare. Termenii ecuației existențiale curente se modifică astfel, glisând în plin paradox: omul nu-și mai află refugiul în ambientul familial și familiar, ci în spațiul public. Viceversa, care va să zică. Dacă acceptăm să vedem în această căutare insistență a alterității expresia dezacordului eroului caragialian cu propriul *ego* trebuie să admitem, implicit, natura lui fundamental romantică.

3. Pirdută într-o realitate fluidă, lipsită de repere, această lume reiterează, în plan simbolic, experiența adamică imediat ulterioară alungării din Paradis a celor dintâi oameni. Grădina Edenului nu este altceva decât numele biblic al unui „acasă” primordial, după cum, la rândul său, familia nu reprezintă decât cadrul de reduplicare a armoniei inițiale bărbat-femeie. Existența oricărui „acasă” transferă în secular nostalgia după Paradisul pierdut.

Personajele caragialiene par complet amnezice, nu au memoria aceluia loc primar și divin, nu-l regretă și nu-l caută. Dimpotrivă, îl evită cu perseverență aproape mistică. Nu-l recunosc atunci când îl întâlnesc sau, și mai rău, locul nu le spune nimic. Întâlnirea Călătorului din *Grand Hotel*, „*Victoria Română*” cu orașul copilăriei este întâlnirea a două straneități ireconciliabile. Revederea se consumă în termeni de ostilitate fățișă, pe care amintirile personajului mai mult o accentuează decât s-o atenueze. Locul nașterii, care rămâne (sau ar trebui să rămână) pentru toată viața simbolul inalterabil al conceptului de „acasă” este resimțit de călător ca un spațiu concentraționar agresiv, sfâșiat de violențe și orori; despărțirea de el echivalează cu reconfortanta eliberare dintr-un coșmar îngrozitor. Nici măcar viscerele materne – primul „acasă” la modul absolut – nu-și conservă această prerogativă, fiind perceput cu răceală ca un accident îndepărtat și străin.

Personajele lui Caragiale suferă de o dezrădăcinare similară celeia a eroului liric al lui Goga, dar nu sunt conștiente de ea. Prin aceasta, drama lor nu este însă mai puțin intensă.

(Fragment adaptat din volumul în pregătire *Caragiale și dublul său Caragiale*)

Eroii lui Caragiale nu evoluează decât rareori în ambientul lor natural – geografic, familial, profesional, psihic, meteo-climatic, obiectual. Cel mai adesea, ei joacă în deplasare, pe terenuri străine. Sunt, dacă mă pot exprima așa, niște oameni plecați de-acasă...

De regulă, la început, personajele intră – venind de undeva, din exterior, din necunoscut – în trama ce jalonează epic narațiunea pentru ca, la sfârșit, să iasă ca dintr-un *happening* în care s-au implicat accidental și pasager. Sau în care au fost implicați, adesea împotriva voinței (ori, măcar, a conștiinței) lor. Dinamica mișcării este configurată cibernetic cu *input* și *output*. Personajele lui Caragiale par a se afla tot timpul pe drumuri, exilați într-un perpetuu *topos* al alterității: pretutindeni unde apar fac figură de *outsideri*, de strănici. Nu sunt de acolo, și asta se vede bine cu ochiul liber.

...Dar sunt acești oameni undeva *insideri*? Unde se află aceste personaje acasă? Sau, mergând mai departe: există pentru ele un (ori o) „acasă” autentică, un loc, un ambient, un microcosmos întru totul proprii, o biocenoză specifică?

Întrebările sunt și nu sunt retorice. În cazul că acceptăm varianta unui răspuns negativ, riscăm plonjeul într-o jilemă ineluctabilă pentru că axioma comicității cvasigenerale a universului uman caragialian primește o lovitură letală în moalele capului și restului anatomiei ce cu onoare posedă stăruitoarea pre-judecată. Dezrădăcinării, alienații, străinii nu prea au tangențe cu comicul. Iar lista de exemplificări ce pot argumenta afirmațiile anterioare nu se reduce la textele „negre” ale lui Caragiale; ele se regăsesc și în cele adjudecate unanim ca reprezentative pentru geniul comic al autorului.

Nae din *Situațiunea* și Costică Parigoridi din *Repausul dominical* își declară fătăși, deși din motive diferite, aversiunea față de orice sugerează ideea de „acasă”; Călătorul din *Grand Hotel*, „*Victoria Română*” este un tipic *stranger in the night*: nu știm de unde vine și încotro se-ndreaptă; clanul Georgescu din *Tren de plăcere* rătăcește într-un labirint montan inextricabil; Lache Diaconescu din *O lacună* face tot ce poate pentru a evita să ajungă la domiciliu cu prietenul Mache Preotescu, în pofida insistențelor acestuia; Caracudi din *Reportaj* își împarte viața între redacție și Cișmigiu; Amicul X... din schița cu același titlu există exclusiv în spațiul public; Coconul Fănică din *La hanul lui Mânjoală* și Tânărul din *La conac* sunt angajați în călătorii inițiatice; Nae Ionescu din *Petițiune* năvălește în biroul impiegatului din neant, la fel cum de nicăieri apare pe strada Sapienței (ori Pacienței?) Domnul din *Căldură mare*; personajele din *Domnul Goe*, *Bubico*, *Întârziere*, *Așa să mor*, *În tren accelerat*, *Lună de miere* sunt în călătorie feroviară; Ghiță Nițescu și Niță Ghițescu din *Triumful talentului* abandonează plaiurile natale pentru a se realiza profesional în Capitală, ca și Lache și Mache din nuvela omonimă; Aghiuță din *Kir Ianulea* e în deplasare în interes de serviciu pe pământ; naratorul din *Lanțul slăbiciunilor* este condamnat la o frenetică preumblare pe traseul prof. Costică Ionescu – Mari Popescu – Preoteasca – Diaconasca – Iconomeasca – Sachelăreasca – Piscupeasca – Dascăleasca – din nou Costică Ionescu – profesorul Georgescu; cocoana Lucșița et comp. călătorește *La Moși*; povestitorul din *Vizită*, *Între două povești*, *Five o'clock* și *Cadou* face oficiul de musafir în diverse familii sau pe la felurite reuniuni mondene; dialogurile din *Diplomație* și *Mici economii* se consumă preponderent în decor stradal, ca și partea de acțiune propriu-zisă din *Telegrame*; Ion din bucata cu acest titlu este un etern și păgubos peregrin; cerșetorii din *Ultima emisiune* sunt copii ai străzii și enumerarea poate continua cu numeroase personaje din dramaturgia caragialiană, cu ciclul circumscris locațiilor gastronomico-bahice pe care sunt tentat să-l numesc al mezelicului și berii etc., etc.

La han, la hotel, în gară, la școală, pe stradă, în parc, într-un compartiment de tren, în case de închiriat, la birou, în tramvai, în birjă, în vilegiatură, în piață, în grădina publică, în salonul sau în sala de primire, la tribunal, în redacție, la minister, la o margine de drum, în uliță, la prefectură, la primărie, la mânăstire, la restaurant (cârciumă, birt, berărie, lăptărie...), la frizerie, la băcănie... Sau, cum spune Caragiale însuși: „*în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvai, în tramcar, pe bicicletă, în vagon, în restaurant,*

spectacolul public care par să le asigure o securitate misterioasă, derivată din apropierea celui alt. Nu găsim aici aproape niciodată familii, ci doar mezalianțe. Or, acasă este spațiul familial și centripet prin excelență; mezalianțele sunt, esențial, centrifuge – la modul efectiv sau virtual. Familia Ancăi și a lui Dragomir din *Năpasta* este sala de așteptare a unei răzbunări cumplite; în *O scrisoare pierdută*, Zoe e căsătorită mai mult cu Tipătescu decât cu legitimul Zaharia Trahanache (faptul că Agamiță tot confundă partenerii matrimoniali ai femeii nu se datorează doar zăpăcelii neicursorului); căsnicia popii Niță cu blanda Sultana (*Păcat...*) este palidă și convențională; familia lui Mihalache Georgescu din *Tren de plăcere* așteaptă doar un prilej pentru a se disloca; în noaptea de Înviere, Leiba Zibal își trimite soția la culcare, rămânând să înfrunte de unul singur primejdia anunțată; Leonica Ciupicescu din *Broaște... destule* anunță de cinci ori o căsătorie morganatică; formula predilectă de conviețuire este adesea acceptatul tacit *menage a trois* etc. Singura familie ce pare edificată pe principiile solidarității membrilor pare cea a lui Ghiță Pristanda („*unsprezece suflete... și remunerația, după buget, mică...*”), dar și ea este evocată numai, nu înfățișată ca atare.

Să fie toate acestea reflexul subconștient al biografiei familiale accidentate a lui Ion Luca? Se știe că, deși născut în satul Haimanale, scriitorul pretinde undeva că ar fi văzut lumina zilei la Ploiești; n-a avut parte de ceea ce se cheamă o familie parentală, la fel cum n-a avut nici unul dintre fiii săi, Mateiu; toată viața a fost în căutarea unei locuințe (*Caut casă* și *De închiriat* reprezintă – conform relatărilor Ecaterinei Caragiale-Logadi – episoade ale unor avataruri domiciliare reale), dar și a unui loc în care să se stabilească (între București și Berlin se interpun – la nivel de intenție, cel puțin – Clujul, Tg. Mureș, Aradul, Roma ș.a.). Dar chiar dacă există asemenea puncte în care biograficul intersectează opera, el nu o și explică pe de-a întregul. Relația cu habitatul a croilor lui Caragiale este mai complexă și comportă înțelesuri aparte în plan literar.

Un universitar sinucigaș

FELIX NICOLAU

Am dibuit un fragment din romanul lui Lucian Bâgiu (**Bestiar. Salată orientală cu universitari închipuiți**, Cartea românească, 2008) într-o revistă focșăneană, mult timp înainte de apariția lui. Imediat i-am acordat credit, ca unuia dintre puținele romane universitare autentice din România. Mai autentic chiar decât **Bulevardul Eroilor** al lui Andrei Bodiu. Nu m-am înșelat până la un punct.

Din fragmentul cu pricina răzbătea curajul demistificării, dublat de o ironie fină, împinsă pe alocuri până la satiră. Aha! mi-am zis, uite ceva din condeiul mușcător al lui David Lodge, ba încă mai ascuțit. Citind mai apoi tot tomul, am realizat că scriitorul e perfect conștient de modelul său: Lodge și iar Lodge. Nu perspectiva nostalgic-nebulosă și stilul greoi al lui Martin Walser, nu atmosfera pitorească creată de Javier Marias în **Romanul Oxfordului**. Problema e că, de la un punct încolo, până și Lodge e depășit. Naratorul, sătul să tot predea lingvistică și paleoslavă, tânjește după cursul de naratologie. Pe care-l și pune la treabă în roman. De unde și razna naratologică: procedee, tactici, scheme și tehnici. Autoficțiune, metaficțiune, paraficțiune, autoreferențialitate ș.a.m.d. Cum ziceam, naratologie aplicată, dar la modul exhaustiv. La un moment dat, nici nu mai importă intriga și personajele, ci aranjamentele diegetice. Totul încoronat cu vărsarea prozei în scenariu: voci din off, fonduri sonore, planuri interioare, indicații de regie și de filmare, indicații scenice etc. Ce mai, dacă aș fi ministrul învățământului, l-aș face pe Lucian Bâgiu coordonator al tuturor cursurilor de naratologie și creative writing din țară. În pofida autonomiei universitare!

Abordarea este una inductivă: se pleacă de la o mică universitate din provincie, dispusă la orice sacrificiu

pentru reducerea cheltuielilor și participarea la simpozioane prin Europa. Personajele, bine conturate, se prind într-un joc de mușcă-și-fugi. Hazul, demențial adesea, irumpe din înregistrarea gesturilor, ticurilor și a conflictelor rizibile, duse până la tribunal. O lume de (pseudo)specialiști anchilozată la modul academic, convinsă că universul se învârtă în jurul buricului ei. Scriitorul e mare meșter în redarea scenelor de dialog savuros, frizând absurdul. Zici că e strănepotul lui Ion

Ghica, Tudor Mușatescu sau Eugen Ionescu. Nu se mulțumește cu atari înaintași iluștri, însă. Îl revendică și pe Ion Budai-Deleanu, maestrul explicațiilor și al rescrierii din subtext. Așa procedează și Bâgiu, care-și expune erudiția în josul paginii, nesigur că textul în sine și-ar fi suficient sie însuși.

În Catedră se discută despre marșul Ligii studenților contra molestării femeii în familie. Tristan, unul dintre naratori, este luat pe sus și înșurat cu nepoata titularului de curs, pe numele ei suav Isolda. Cum ziceam, Bâgiu se distrează teribil, jucând un fel de paintball cu literatura română veche, premodernă și modernă, precum și cu unii scriitori contemporani de limbă engleză. O altă fixație sunt expedițiile exotice ale lui James Cook. Stop-cadrede sunt delicioase în ordinea persiflării academismelor: „în acea postură de salon medieval, eu, cu buzele suspendate deasupra mâinii întinse, aplecat într-un gest pur trubaduresc“.

Naratorul se multiplică pe linia unui postmodernism

schizofrenic. Chelnerul ne sâsâie din infratext: psss! eu sunt!, apoi apare Naratorul Omniscient Anonim (NOA), ba intervine și Martorul Ocular (MO), pe care eu îl bănuiesc a fi chiar Lodge. Și cronotopul e frânt, despiciat, multiplicat. Genette e luat de guler în infratext etc. etc.

După refocalizări în lanț, ce mai aflăm? Tristan obține o fetiță, Sânziana, care, firește, se împrietenește cu un Pepelea. La Vila Scriitorilor din Neptun amerizează un președinte bășescian flancat de un căpitan Neacșu (din Câmpulung?). Mai e și un simpozion vienez, unde Tristan (cel care ispășește culpa colectivă, „masculul caprei“) este însoțit de Eva, studentă sexi și tobă de istoria limbii române. Șeful de catedră se retrage la mănăstire și își coordonează colaboratorii prin mailuri scrise în păstoasa, clișeistica limbă bisericească. Avem și o însemnare a unei călătorii, independentă de cea a lui Dinicu Golescu. Mai rămâne de demonstrat că *Scrisoarea lui Neacșu*, de la 1521, e manufactura unui „agent de informații externe al ungarilor“ și că limba română e mai bătrână decât franceza.

După cum se vede, prozatorul cam sare masculul iepei. Suprapune personaje, situații și momente istorice fără nicio stângeneală. Intenția de pamflet e prea evidentă, iar comicul de limbaj și de situație e uneori cam țeapăn. Abordarea e prea culturalicească. Însă, cunoscând eu ficțiunile sale anterioare, observ că are loc un proces de deplasare dinspre basm și feerie tratate ironic, la Alecsandri, înspre realismul contemporan (politic universitar). Nu știu cât de mult va putea să se pătrundă de viața suculentă Lucian Bâgiu, însă deja se anunță ca un satiric remarcabil. Și mai trebuie remarcată finețea înțepăturilor, marcă a unui caracter elegant. Cum ar spune compatrioții lui Lodge: *he is so unstreet!*

Coșbuc și actualitatea

VIRGIL DIACONU

Reportaj

Scriitorii care participă la diverse întâlniri – festivaluri, colocvii, comunicări, dezbateri, concursuri ș.a. – sunt de două ori câștigați: pe de o parte pentru că se cunosc între ei „pe viu“ și nu doar prin cărți, iar pe de altă parte pentru că au ocazia de a schimba, tot „pe viu“, idei.

Așa i-am cunoscut, la recentul Festival Național de Poezie „George Coșbuc“, de la Bistrița (ediția a XXIV-a, 17-19 octombrie), pe Petru Poantă, Virgil Rațiu, Nicolae Băciuț, Ștefan Damian, Lucian Perța, Pavel Gătăianțu, Liviu Popescu, Andrei Moldovan, Ion Moise, Luigi Bambulea, Nicolae Vrășmaș; pe Alexandru Cățăuan și Claudia Silași, din partea Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița, organizatorii evenimentului. Așa i-am revăzut pe Ioan Pinteș și Olimpiu Nușfelean.

Cunoașterea „prin idei“ de care vorbeam mai sus a fost potențată fără îndoială și de provocatoarea temă a colocviului – „Coșbuc în căutarea actualității“ –, care nu putea decât să încingă spiritele. Pe de o parte, scriitorii bistrițeni (majoritatea) au susținut actualitatea poetului Coșbuc, iar pe de altă parte, scriitorii *mosafiri* au cântit, fie de-a dreptul, fie cu mânuși, actualitatea și implicit modernitatea poetului, având ca argumente orizontul tematic rural („țărâna, satul, cultura tradițională“ – Petru Poantă), la care aș adăuga imaginarul sărac, de factură *mimetică*, fotografică, narativitatea și descriptivismul, care conduc fie la poezii tip pastel, fie la discursuri prozaice-descriptive, tip *Nunta Zamferei* sau *Pașa Hassan* etc.

S-a spus despre Coșbuc că este un clasic, și pentru că în această postură a fost pus lângă clasici ca Homer, Eschil, Dante, Shakespeare, Hugo (Ion Moise), concluzia silogismului

este transparentă: poetul Coșbuc are *aceeași valoare* cu aceștia. Chiar putem merge până acolo? Există clasici și clasici..., iar de clasicul Coșbuc știe doar cultura română! Și, până una alta, noi suntem aceia care i-am tradus pe marii clasici, iar nu marii clasici pe noi! Altfel, într-un tip asemănător de gândire, nu e nevoie să desființez conceptul de clasic pentru a-l „desființa“, în acest fel, pe Coșbuc.

Ioan Pinteș și Petru Poantă îl văd important pe Coșbuc ca traducător, căci nu e puțin lucru să traduci, în limba săracă a vremurilor de atunci, *Aeneis* de Vergilius Maro (1896), *Mazepa* de Byron (1896) și *Antropologie sanscrită* (1897). Postura de „om învățat“, de „inițiat în literatura clasică (latină și greacă), dar și în cea germană și română“ pe care i-o atribuie Petru Poantă în articolul *Un clișeu durabil* din volumul *Coșbuc în căutarea actualității* (antologie îngrijită de Al. Cățăuan, Editura Aletheia, Bistrița, 2008, p. 144) nu e nicicum gratuită.

În fine, cred că poezia lui Coșbuc nu poate să vibreze în modernitate, adică în modernitatea cea bună, înaltă, pentru că ea nu și-a depășit epoca în care a fost scrisă. Altfel, în cealaltă modernitate, adică în modernitatea ieftină, ea își poate afla locul. Fapt pentru care și este apreciată, peste toate, în continuare. Cu alte cuvinte, cine trăiește din spiritul – înalt – al poeziei moderne (de la simbolism până azi) nu mai poate găsi aproape nimic în poezia lui Coșbuc. Iar cine gustă azi poezia lui Coșbuc este orb în fața modernității celei bune. O receptare (aproape că) o exclude pe cealaltă.

Strategia *supradimensionării* este practică însă și dincolo de „cazul Coșbuc“. Din patriotism local, fiecare județ, oraș, sat ori cătun are tendința să facă din toate personajele onorabile ale locului autori nemuritori, exponenți ai culturii planetare. Dar unele dintre aceste personaje sunt, e adevărat, altele nu.

Iată de ce vom încheia cu gândul lui Nicolae Prelipceanu: „Coșbuc a fost anesteziat de școală, pentru că ea ne-a furnizat idei șablon despre poet. Clasicii sunt deja prăfuiți și sunt

scoși din când în când la lumină doar pentru lucrări de masterat. Un festival Coșbuc nu înseamnă înființarea unei biserici în care să ne închinăm lui Coșbuc“.

Festivalul Național de Poezie
„George Coșbuc“,
ediția a XXIV-a, Bistrița

Juriul, format din Nicolae Prelipceanu, președinte, Petru Poantă, vicepreședinte, Nicolae Băciuț, Virgil Rațiu, Florin Șindrilaru, Ioan Pinteș, Olimpiu Nușfelean, membri, Ion Moise, secretar, a acordat următoarele premii:

I. Secțiunea volume

Marele Premiu „George Coșbuc“ al Uniunii Scriitorilor din România: CĂTĂLINA CADINOIU (București), pentru volumul *Nuferii mor în cadă*, Editura „Cartea Românească“.

Premiul I: ION MARIA (Craiova), pentru volumul *Povestiri din cartierul de Est*, Editura „Brumar“.

Premiul al II-lea: VIRGIL DIACONU (Pitești), pentru volumul *Lepre și Sfinți*, Editura „Convorbiri Literare“.

Premiul al III-lea: ECHIM VANCEA (Sighetul Marmăției), pentru volumul *Portret restant, după o noapte albă*, Editura Eikon.

Diplome speciale:

IOAN BORȘA (Bistrița), pentru volumul *Virtuali în infinit*, Editura Karuna, Bistrița.

ȘTEFAN VEȘCARI (Bistrița), pentru

volumul *Dezbrăcat de umbră*, Editura Nova Didactica, Bistrița.

LIVIU POPESCU (Suceava), pentru volumul *Înțelegerea tainelor*, Editura „Tipo Moldova“, Iași.

II. Secțiunea manuscrise:

Premiul I și premiul revistei „Mișcarea Literară“: CARMEN PĂDURARU din Brașov.

Premiul al II-lea și premiul revistei „Verso“: GABRIELA IVAȘCU din Ștefăneșu, județul Argeș.

Premiul al III-lea și premiul revistei „Convorbiri Literare“: GEORGE ALEXANDRU SEREDIUC din Ipotești, județul Suceava.

Premiul revistei „Astra“: IRINA ROXANA GEORGESCU din Medgidia.

Premiul revistei „Mesagerul Literar și Artistic“: GEORGE CHIRIAC din Onești, județul Bacău.

Centenar CESARE PAVESE (1908-1950)

IV

Volumul de poezii *Lavorare stanca* (1930) a însemnat o adevărată revoluție, inclusiv din punct de vedere tehnic și prozodic, punând în paranteză însăși tipologia modelelor poetice contemporane. Poezia lui Cesare Pavese a intenționat să fie o poezie-povestire, lipsită de imagini retorice, livrești, bazată pe fapte esențiale și cât era cu putință de clare, simple și obiective, în opoziție cu poezia abstractă a ermeticilor tip Bigongiari sau Luzi. Exemplul unui limbaj amprentat de naturalețe i-a fost oferit de torinezul Guido Gozzano (1883-1916), cu felul său firesc de a numi lucrurile și evenimentele pe fundalul cenușiu al cotidianității. Cu totul diferite vor fi însă poeziile din ultimele două culegeri ale poetului și romancierului piemontez, *La terra e la morte* și *Verrà la morte e avrà i tuoi occhi*, publicate postum de Editura Einaudi (Torino, 1951). Dicțiunea poetică devine mai fluidă, discursul liric se bazează pe imagini care nu mai au o relație directă cu un fapt anume sau un obiect specific. Conexiunile cu realitatea sunt cvasi abolite, respectivele versuri părăd să fie o revizitare a repertoriului petrarchesc și leopardian, inclusiv din punctul de vedere al motivelor poetice, ca de pildă binomul iubire-moarte, puse într-o nouă perspectivă, și anume cea a mitului. Este trecerea de la o poezie concepută ca povestire la poezia-cântec ce adoptă versul scurt, forme și ritmuri melodice, biografismul.

La începutul anului 1950, Cesare Pavese se află la Roma. Cetatea Eternă îl dezamăgește prin climat și reasezarea agresivă a categoriilor sociale. În această perioadă se întâlnește cu Constance Dowling, venită în Italia cu sora ei Boris, care jucase în filmul neorealism *Riso amaro*, alături de Silvana Mangano, Vittorio Gassman și Raf Vallone. Fapt e că la 42 de ani se îndrăgostește de mai tână Constance. Reîntors la Torino, are ocazia s-o revadă pe americanca venită într-un fel de vacanță scurtă, dar și ispitită să flirteze cu un celebru literat italian,

traducătorul lui Melville în italiană (*Moby Dick*). Merg împreună în stațiunea turistică montană Breuil-Cervinia (Val d'Aosta), dar, spre repetată deziluzie a lui Pavese, Constance trebuie să plece rapid în America pentru a-și încerca norocul la Hollywood. Contractul ei era mult mai important decât investiția sentimentală profundă a unui individ complicat și aproape plictisitor în felul de a-i face avansuri. Scriitorul „se răzbună”, dedicându-i romanul *La luna e i falò*.

Nici măcar primirea premiului „Strega” pentru romanul *La bella estate* în iunie 1950 nu-l poate scoate din starea de deprimare în care se afundase. Dezamăgirea amoroasă pricinuită de indiferența actriței americane, căreia îi va dedica și *Verrà la morte e avrà i tuoi occhi*, adăugându-se depresiei de tip existențial, l-au determinat să se sinucidă pe 27 august, într-o cameră de hotel din Torino, înghițind conținutul a 16 pliculețe de somnifer. Faimosul său jurnal, *Il mestiere di vivere* (1935-1950), se termină cu fraza: „Toate astea îmi fac greață. Cuvintele, inutile. Un gest. Nu voi mai scrie”. Cesare Pavese și-a încheiat viața ca practicant și victimă totodată a „viciului absurd”, expresia cheie a monografiei pe care i-a dedicat-o postum prietenul și scriitorul Davide Lajolo.

Prezentare și traducere
GEO VASILE

Nocturnă

Colina a înnoptat pe cerul limpede.
În rama tabloului e capul tău ce se clatină abia
însoțind acel cer. Ești precum norul
întrevăzut printre crengi. Îți râde în ochi
stranițetea unui cer care nu e al tău.

Colina de pământ și frunze închide
cu spinarea neagră privirea ta intensă,
gura ta are cuta unei dulci scobituri
printre coastele depărtate. Pari să te joci
de-a colina masivă, de-a limpezimea cerului:
pentru a-mi fi și mai dragă imiți fundalul străvechi
făcându-l mai pur.

Dar trăiești în altă parte.
Sângele tău tandru e plămădit aiurea.
Cuvintele pe care le spui n-au nicio atingere
cu arida tristețe a acestui cer.
Tu nu ești decât un nor dulce de tot, alb
încurcat într-o noapte printre ramuri străvechi.

Pământul și moartea

Pământ roșu pământ negru,
tu vii din mare,
din verdele răscopț,
unde sunt cuvinte
străvechi și trudă sângerie
și mușcate printre pietre –
nu știi cât de mult aduci
din mare cuvinte și trudă,
bogată cum ești ca amintirea,
ca stearpa câmpie,
tu dur și dulce de tot
cuvânt, străveche prin sângele
recules în ochi;
târâra, precum un fruct
ce-i amintire și anotimp –
răsuflarea ta tihnește
în cerul de august,
măslinile ochilor tăi
îndulcesc marea,
iar tu trăiești retrăiești
fără să te miri, sigură
precum pământul, întunecată
ca pământul, teasc
de anotimpuri și de vise

arătându-se străvechi
în ochii lunii, precum
măinile mamei tale,
precum vasul cu jărătic.
Tu ești ca un pământ
pe care nimeni nu l-a spus.
Tu nu aștepti nimic
decât cuvântul
ce va să izvodească din adânc
precum un fruct între ramuri.
Un vânt te-ajunge din urmă.
Lucruri veștede, răposate
te apasă și le ia vântul.
Întrupare și cuvinte străvechi.
Tu tremuri în plină vară.

* *

Și tu ești colină
și cărare de pietre
și joc prin stufăriș,
și cunoști via
care noaptea tace.
Tu nu spui cuvinte.

Este un pământ care tace
fără să fie pământul tău.
Este o tăcere care dăinuie
peste plante și dealuri.
Sunt ape și câmpuri.
Ești o tăcere ferecată
care nu cedează, ești buze
și ochi de beznă. Ești via.

Este un pământ care așteaptă
fără să scoată o vorbă.
Zilele au trecut
pe sub ceruri arzânde.
Te-ai jucat de-a norii.
Este un pământ crâncen –
fruntea ta știe asta.
Chiar și asta e via.

Vei găsi din nou norii
și stufărișul, și glasurile
precum o umbră a lunii.
Vei găsi din nou cuvinte
dincolo de viața cea scurtă
și nocturnă a jocurilor,
dincolo de copilăria aprinsă.
Va fi tandră tăcerea.

Ești pământul și via.
O tăcere aprinsă
va arde câmpia
ca focul de sărbătoare seara.

* *

Și-atunci noi lași
noi care iubeam seara
murmurândă, casele,
cărările de-a lungul râului,
luminile roșii și murdare
din locurile-acelea, durerea
prea dulce și tăcută –
noi ne-am smuls mâinile brusc
din lanțul viu
și am tăcut, dar inima
ne-a tresărit de sânge,
și n-a mai fost duioșie,
n-a mai fost uitare de sine
pe cărarea de-a lungul râului –
nemaifiind servi, am aflat
că suntem singuri și vii.

Vară

O grădină limpede, între ziduri joase,
de iarbă uscată și lumină, ce-și coace agale
pământul. O lumină amirosind a mare.
Respiri iarbă aceea. Îți atingi părul
și din el se scutură amintirea.

Am văzut căzând
multe fructe dulci, pe o iarbă știută,
cu o bufnătură. Tot astfel tresari și tu
odată cu zvâcnitul sângelui. Îți miști capul
ca și cum în jur s-ar petrece o minune de aer
și minunea ești tu. O savoare, aceeași,
în ochii tăi și în calda amintire.

Ascultă.
Cuvintele pe care le ascuți abia dacă te-ating.
Ai pe chipul calm un cuget limpede
ce-ți închipuie pe umeri lumina mării.
Ai pe chip o tăcere ce face inima să tresară
cu o bufnătură, și picură din ea o durere străveche
asemeni sevei fructelor căzute atunci.

Cîteva impresii despre Bruxelles, orașul cu poeți

GABRIEL CHIFU

Mai fusesem în Bruxelles, dar fără să reușesc să mi-l apropiu cu adevărat. De data aceasta l-am descoperit pe îndelete, la pas și cu o tandrețe aparte (căci nu l-am vizitat singur, ci însoțit de un grup de dragi poeți români). Văzut așa, orașul are farmec și îți se lipește de inimă. Le stătea bine poezilor noștri pe străzile capitalei belgiene (ei merită cu prisosință să iasă în Europa, după ce, până în 1989, au locuit într-o țară închisă, o țară a interdicțiilor...), le stătea bine, așa cum se plimbau uniți printr-un simpatic semn distinctiv (aproape toți își cumpăraseră dintr-un magazin din Grand Place impunătoare pălării pe care le purtau cu încântare).

Am ajuns la Bruxelles după un drum anevoios-aventuros. Ne-am întâlnit la Budapesta, unii veniseră cu autobuzul din Bistrița, Cluj și Oradea sau din Iași, sau din Timișoara, iar bucureștenii călătoriseră cu trenul. Din Budapesta, avionul ne-a dus la Charleroi. În fine, la Bruxelles ni s-a alăturat tânara poetă și eseistă Roxana Sicoe-Tirca (Roxana Bauduin, după identitatea ei franceză), o intelectuală remarcabilă, care-și pregătește un doctorat în literatură comparată la Sorbona și predă la Universitatea din Versailles. De altfel, ea a fost, alături de Mircea Măluț, sufletul acestei acțiuni culturale.

Găsesc că orașul Bruxelles are în configurația sa un element cu totul special care nu are cum să nu-ți sară în ochi: e vorba despre o axă ce-l străbate de la sud spre nord. Ei bine, dacă pornești de la Gare du Midi pe acest bulevard, vezi cum, sub ochii tăi, strada se schimbă la față izbitor, neîncetat: păsești pe acest bulevard și, de fapt, întreprinzi o călătorie prin vârstele metropolei. Pleci dintr-un fel de oraș francez provincial și proletar, cu o atmosferă din perioada capitalismului timpuriu, cam sărăcăcios, casele au fațade de secol nouăsprezece,

ușor ponosite, trotuarul e pe ici-pe colo spart și nu tocmai curat, iar populația este predominant extracomunitară, musulmană. Repede însă strada devine cu totul alta: un bulevard metropolitan cu imobile impozante, prospere, de început de secol douăzeci. Ajungi la clădirea monumentală a Bursei, faci la dreapta o scurtă buclă și te pomenești în magnifica Grand Place, cu palatele sale datând din secolele cincisprezece-șaptesprezece, între care strălucește Primăria. De aici pașii te poartă parcă de la sine spre catedrala gotică Saint Michel (înălțată în trei perioade, între secolele treisprezece și șaptesprezece). Revii pe axa inițială și, curând, depășești modernismul băncilor și al galeriilor comerciale tipice pentru secolul pe care l-am părăsit nu de mult și ai parte de încă o preschimbare a străzii, șocantă: acum înaintezi spre Gare du Nord pe un bulevard pe care nu știi cum să-l numești și atunci îi spui postmodern, un bulevard cu zgârie-nori de sticlă și cu o geometrie esențializată, un bulevard ce îți pare clar o intruziune stranie a timpurilor viitoare criptice în bietul nostru prezent.

Dincolo de recitalul poetic propriu-zis, cu adevărat izbutit, lecturile de poezie și discuțiile despre poezie ce aveau loc seara la hotel (noi între noi) mi s-au părut încântătoare și memorabile. O idee pe care o susținusem la întâlnirea de la Librăria Passa Porta, anume că literatura pierde teren, pierde cititori și ajunge să ființeze în travesti, mascată/ ascunsă/ îngropată în produsele de televiziune/ film/ publicitate/ internet/ jurnalism etc. l-a contrariat pe Ion Mureșan, care nu voia în ruptul capului să accepte acest adevăr banal – așa zice el. De aceea am întors amândoi povestea îndelung, pe toate fețele. Eu am impresia că lucrurile stau așa: oamenii citesc mai puțin, părăsesc literatura confiscată de zona vizualului. Dar ei,

chiar dacă nu sunt conștienți de asta, au nevoie de literatură și își satisfac această nevoie culegând povestea sau substanța lirică din teritorii care nu sunt strict literare. Un mod inteligent de acțiune al literatorilor ar fi să meargă cu poezia adevărată înspre aceste spații în care așteaptă ațipiți privitorii de astăzi (fostii cititori...) și să încerce să-i transforme iar în cititori (de exemplu, cum am și văzut, într-o reclamă Orange erau rostite niște poeme-poeme!...) Nu știu dacă controversa în sine conta sau ea era doar pretext pentru captivante excursii prin poezia noastră, prin timpul scurs din viețile noastre, excursii până târziu în noapte, alături de Ioan Mureșan, dar și de Traian Ștef, Robert Șerban ori Claudiu Komartin.

Șederea la Bruxelles a avut și un episod dezagreabil (de care eu unul am scăpat, aprinzându-mi-se în minte o subită capacitate de predicție parcă am știut ce se va întâmpla și nu m-am dus în acea vizită!...): în program era prevăzută o primire la reședința ambasadorului nostru în Belgia. Scriitorii au fost acolo la ora convenită, dar, în afară de doamna Carmen Ducaru, reprezentanta ICR, nici ambasadorul, nici atașatul cultural (cine o fi, ce merite culturale are?!...), nici directorul ICR Bruxelles (un tânăr domn pe nume Țârnea, cine o fi, de ce e acolo, ce merite culturale are?!...) n-au binevoit să se arate la față, cum nu apăruseră nici la seara de poezie! Aceași atitudine securistică a diplomaților noștri, de dispreț față de cetățenii români (ca să nu spunem că oaspeții erau personalități culturale de prim mărime ale țării!...), ca pe vremuri (în mintea lor nu s-a schimbat nimic). Deși ei sunt trimiși acolo pe bani publici, ca să ne slujească. Cum se fac aceste numiri? Și Ion Mureșan, și Traian Ștef tocmai îmi povestiseră prin ce calvar trecuseră acasă și cum pierduseră anumite slujbe publice! Ei n-ar fi potriviți pentru postul deținut de domnul Țârnea?

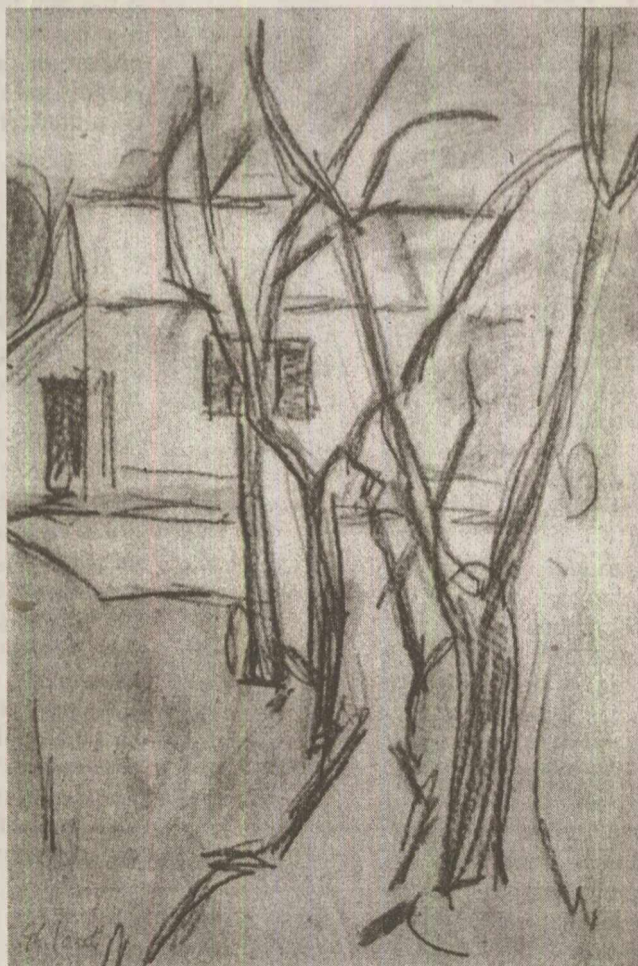
Pentru un capitalism post-american (2)

BOGDAN GHIU

Politica
lui Bartleby

DReeditarea (revizuită și adăugită cu prefața inițială a lui Jean Piel), la 14 ani distanță, a *Părții blestemate* de Georges Bataille, și reactualizarea, astfel, a *gândirii blestemate* a lui Bataille vrea să manifeste și această urgență, mondial resimțită, de a-i asculta, în sfârșit, lecția (de a ne frământa și de a ne „deconstrui” în efigie, prin confruntarea cu ideile și cu scrisul lui, pentru a evita să ne tot deconstruim și ruinăm „obiectiv”, în persoană), propunând nu, la fel de copilărește, vreun *altermondialism*, ci, creativ-responsabil, un *alter-capitalism*, un capitalism care, după globalizare, iată că a venit deja vremea să-și asume coordonatele *cosmice* a căror prea îndelungată ignorare, iată, se pedepsește, un capitalism bazat nu doar, restrâns, pe *consum*, ci, în sensul „economiei generale”, pe *consumare*, pe o *consumare inclusă, integrată*, un capitalism (pe cât de imposibil și de neimaginabil de utopic, pe atât de aflat, deja, subteran, în curs de elaborare), un *capitalism al darului integrat*, care să țină seama, în sfârșit, de legea de fier a „economiei generale”.

Ca să nu mai continue să sucombe (trăgându-ne după el) în spasmele unor *cheltuiuri somptuare accidentale*, ca în

momentul de față, *capitalismul post-american*, capitalismul care va trebui să fie *de-americanizat*, separat, o dată pentru totdeauna, de instabilitatea aventurismului american (lipsită de fundamente istorice capabile s-o susțină în mod sustenabil, *tradiție recentă* aflată încă în curs, constituțional, de constituire, neavând ce s-o „tragă”, de mâncă, *înapoi* și obligând-o să privească, pionierește, „tot înainte”, America nici nu are, *cel puțin deocamdată*, cum să acționeze altfel decât *proiectiv* și pur *performativ*, prin permanente „fugi înainte” și reîntemeiere de sine prin ruptură, colonizând teritorii, însă, inexistente, pur virtuale, fantomatice: *utopism practic* care a ajuns să se sprijine, teritorial, de întreaga planetă, *irealizând-o* și închizând-o în coridoarele înguste ale unui pragmatism exclusiv exteriorizat, opus pragmatismului întemeietor ale lui Peirce), capitalismul căruia i-a venit, de mult deja, vremea

să devină *major* și *adult*, va trebui să învețe (și o face deja, dar nu își dă seama) să includă, să integreze și să lase permanent în urmă, ca fundament imediat anterior fiecărei acțiuni în parte, *darul ca investiție primă*, ca *prealabil* obligatoriu și permanent al oricăror investiții și achiziții logice (nu doar cronologic) *ulterioare*, pentru a preîntâmpina, atât cât se poate, în mod responsabil, *reportarea consumării*, „arderii de tot” precum cele prezente (ale unor achiziții din capul locului false, pur virtuale, de la bun început fum și scrum), *darul fără destinatar*, *darul ca pierdere*, *darul ca uitare de sine: darul obiectiv* ca marcă a divinității înseși a omului. Căci, iată, logica darului acționează oricum, implacabil, pentru nimeni, dar în *detrimentul tuturor*.

Obligat, în sfârșit, să se maturizeze, capitalismul este condamnat să asimileze inasimilabilul, învățătura spasmodic excesivă și excedentară, *în plus*, darul lui Bataille, sau să persiste în catastrofa „catastrofând” viața de zi cu zi a întregii umanități.

„In God we trust” (prin Dumnezeu ne facem cu toții trust). Depinde, însă, de felul în care îl concepem pe Dumnezeu, de modul, comod sau, dimpotrivă, „mistic”, *sacrificial*, în care ne trăim (arogant transcendent sau unil, beatudinal imanent) divinitatea, suveranitatea post-imperială de sine.

Definirea în colectivitate și în globalitate

Alexandru
George
de vorbă
cu autorii

Unul dintre fenomenele care alarmează pe mulți în ceasul de față, când efectele liberalizării, ale deschiderii și puținței de a circula au început să se simtă și pentru noi, românii, ținute în „lagăr” și blocați într-un areal cultural din ce în ce mai strâmt este proporția neașteptat de mare a celor ce pleacă – și o fac nu doar ca să scape, ca pe vremuri, de un regim tiranic, ci pur și simplu dintr-o dorință vagă, dar irepresibilă de schimbare. Asistăm la o adevărată expatriere care afectează mai des energie tinere, pe cei îndrăzneți și care se cred dotați cu talente, capacitate de efort, putere de muncă, ingeniozitate în afaceri de tot soiul.

Cetățenii noștri cei mai conservatori, cei mai timorați și neînțelegători acuză de toate relele schimbarea de regim, revoluția care a fost mai mult liberală decât democratică și nu-și dau seama, majoritatea lor fiind oameni în vârstă, că toate neajunsurile pe care le constată și, eventual, li se pregătesc sunt consecința regimului tiranic precedent care, în ceasul adevărului, s-a dovedit falimentar pe toate planurile, de la industrializare la orientările culturale, de la agricultura aflată într-o stare de extremă și rușinoasă înapoiere până la cercetarea fundamentală pe cale de dispariție și că acest lucru trebuie recunoscut ca un punct liminar de unde să se înceapă marea schimbare.

Numai că fenomenul părăsirii țării de baștină are cauze mult mai numeroase și, ar trebui să se știe, datează de când lumea; totdeauna au plecat când au putut din zone mai sărace sau „defavorizate”, cum se spune acum eufemistic, vagabonzi și șomeri, inși certați cu legea sau aventurieri dar și savanți, tehnicieni, oameni cu pregătire profesională ce nu-și găseau împlinirea în locul de baștină sau erau mai favorizați în alte părți ale lumii. Să nu se uite faptul că toate marile formații statale, imperiile din trecut până în zilele noastre au fost alcătuite cosmopolite, chiar dacă „stăpânirea” aparținea unei etnii (în care însă, de cele mai multe ori, pătrundeau foștii supuși până a se ajunge la o schimbare totală. Situația Imperiului roman, care a fost năpădit de „provinciali”, dar și-a și elenizat elitele culturale devenind în final un imperiu de civilizație elenistică ne stă la îndemână pentru a înțelege acest proces care s-a petrecut în decurs de sute de ani, în mod pașnic, până la separarea Bizanțului (ca a doua Romă) de cea care purta legitim acest nume.

Poporul român de pe ambele versante ale Carpaților și de pe ambele maluri ale Dunării a făcut sute de ani nefericita experiență a unei altfel de subordonări: imperiul otoman era nu doar o forță uriașă, dar programatic intolerantă și obtuză, un factor de regres, exasperându-i pe supușii care încercau să depășească o anumită limită. Naționalismul românesc, afirmat deschis după 1848, dar foarte activ încă de la sfârșitul epocii fanariote, apoi mocnind sub tutela rusească, a fost opera în primul rând a boierilor care aveau o formație culturală depășind cu mult limba lor maternă, dar ei nu au fost considerați niște trădători dacă au folosit neogreaca sau franceza, eventual germana ca vehicul al culturii lor mai înalte.

Generațiile ulterioare au continuat să cultive (măcar) bilingvismul și naționalistii democrați de la 1848 și de după au scris mai ales în franceză, recomandând însă imperios creșterea limbii românești, ei înșiși având o operă dublă, adică în două volumuri. Căci atunci când se adresau străinătății sau oficialităților din Europa trebuiau să se facă înțeleși și să demonstreze că și ei aparțin aceleiași sfere culturale. Cei care aspirau la contribuții de ordinul științei (medicină, drept, filosofie, psihologie, istorie) se adresau unor idiomuri de circulație internațională. Cu literatura era însă mai greu și poeții care să ofere și versiuni în limbi străine traducându-și inspirațiile din românește nu se prea cunosc (cazul lui Macedonski cu poemul său, *Thalassa, Le Calvaire du feu* este, după știința mea, unic).

Și, cu toate acestea, folosirea limbii române era considerată o obligație sacră, ce nu trebuia încălcată sau disprețuită; un eveniment azi uitat, care a fost mai mult

descifrează aici lansarea în politică a relativ tânărului N. Iorga, în alt mod și cu alte motivații, mult mai profunde decât ale criticilor anteriori, mai ales junimiști. Pe urmele lui Eminescu, (dar după ce a trecut pe la Junimea și a rămas cu oarecare simpatie pentru disidentul G. Panu, un radical, dar și cu una pentru apostolul socialismului, Gherea, el se afirmă acum ca un tradiționalist, un anti-pașoptist violent, un pro-ruralizant, cam de același tip cu C. Rădulescu-Motru, S. Mehedintzi, Al. Tzigara Samucaș, care erau altceva decât niște critici de principii și maeștri ai abstracțiunilor. Tradiționalistii își revendicau revelațiile din străfunduri, cei mai radicali vorbeau de misticism, nu de logică și de dezbateri. Spre deosebire de conservatori care obiectau asupra grabei și superficialității modernizării, tradiționalistii considerau că stricarea vechilor așezări s-a făcut în pagubă, deschizând calea spre o invazie nefastă a străinătății.

Or, anumite „progrese” nu puteau fi

decât un scandal petrecut chiar la începutul secolului XX ne avertizează asupra unei realități care în țările civilizate din Europa ar fi fost de necrezut „Lupta pentru limba românească” iscată la București în martie 1906, în semn de protest că o societate de binefacere, Obolul, patronată de câteva doamne din înalta societate, a îndrăznit să propună reprezentarea unor comedii în franceză pe scena Teatrului Național, fapt ce a declanșat indignarea lui N. Iorga care, într-o „rugămintă” din Epocă, apoi adresându-se la Universitatea studenților, i-a îndemnat să saboteze tentativa în numele „strămoșilor” noștri, dar și al viitorului amenințat de actul infam, noi ajungând a nu mai fi pomeniți nici la îngropăciune în limba noastră disprețuită.

El i-a îndemnat pe studenți (și, în genere, pe tineri) să manifesteze în piața Teatrului, ceea ce s-a și întâmplat, necesitând intervenția poliției, a jandarmeriei, ceea ce a dat alte proporții și altă semnificație unui incident oarecare. A fost o răbufnire de ură împotriva cosmopolitismului și disprețului pentru realitățile naționale de care cei de sus se făcuseră vinovați și înainte de acel act de sfidare.

Avem o relatare exactă a lui E. Lovinescu în *Istoria* sa a literaturii contemporane, I, 1926, care pare să fi fost a unui martor ocular, într-un stil persiflant, dar care

negate, dar puteau fi minimalizate: independența de stat îndepărtase o subordonare a noastră față de turci, ajunsă doar formală (M. Eminescu), îmbogățirea economică afectase nu pe cei care munceau, țărani, ci pe străinii spoliatori și speculanți, regimul de libertate politică era o farsă. Și ei cereau o schimbare de model sau măcar o verificare a trecutului pe cât se mai putea, cât se mai păstrase. Cu toate că tradiționalismul acesta, care osândește tradiția unei sute de ani, era și el o mișcare „de sus” a unor elite culturale și politice, el avea aderențe în straturile inferioare ale populației, care trăiau în varii ocazii sentimentul unei rupturi cu trecutul încă viu sub anumite aspecte. Evenimentele din martie 1907 fuseseră nu un simplu semnal, ceea ce va deveni mai evident cu timpul, dar mai ales după răscoalele țărănești, un an mai târziu, și nu se va ostoi după război prin realizarea României Mari, o simplă formulă sfârșitoare (Nae Ionescu) ce nu putea fi socotită un succes doar al pașoptiștilor. Sensibilitatea față de „străini” în genere și temerea obscură au rămas și domină momentul cetățeanului român, alipirea unor teritorii cu mulți minoritari a contribuit din plin la aceasta. Noul stat, în fapt multinațional, era ceva de neînțeles și de neadmis, acceptat doar de nevoie.

Ce s-a întâmplat în pragul secolului

XX a fost un act specific noului naționalism, unul cultural, dar mai ales defensiv, făcând apel la tot ce era remanent sau poate permanent în „popor” luat ca o globalitate, elita confundându-se voit în el, nu reducându-se la a-i fi avangardă.

După Primul Război Mondial, N. Iorga, cel mai activ și reputat tradiționalist, a părăsit tacit exagerările lui Eminescu și s-a orientat spre N. Kogălniceanu, un pro-ruralizant în deosebire de I. C. Brătianu, care abandonându-și revendicalismul din tinerețe, sfârșise ca un conservator. La toți tradiționalistii inițiali se simte rezerva față de rege (un străin, de altă confesiune, plin de bune intenții, dar incapabil să înțeleagă „sufletul poporului”, favorizându-i pe liberalii partizani ai deschiderii spre Apus. Și într-adevăr, nu era tocmai Carol I campionul pro-occidentalizării, garantul unei politici economice favorizând trecerea spre modernitate, dar mai ales urzitorul apropierei de Puterile Centrale, până la a accepta o nouă tutelă, a Germaniei și a împărăției bicefale? Lovitura pe care o primise în 1907, la un an după sărbătorirea celor patruzeci de ani de domnie, dovedise că gloria lui avea și fisuri, cea mai gravă fiind problema țărănească, și ea era deopotrivă urgentă – și, de fapt, insolubilă, știm noi astăzi și s-a văzut de cei ce nu s-au lăsat amăgiți de demagogia poporanistă (de dreapta, nu de stânga).

P.S. Recent s-a publicat un document extrem de semnificativ pentru tema de față, dar care a trecut necomentat: dna Doina Mezdrea a descoperit și reproduces actul prin care Nae Ionescu a fost exclus în preajma bacalaureatului din toate liceele din România, fără dreptul de a se mai prezenta la examene. Sentința de extremă gravitate privea culpa de a fi exprimat într-o lucrare scrisă un rechizitoriu împotriva „modernizării” nefaste a țării noastre după 1848, în spiritul lui N. Iorga (după cum am dovedit eu), și tot pe urmele acestuia sugerând că regele nu a fost unul al țărănilor și nici n-ar fi putut să fie, așa cum izbutise domnul român Alexandru Ioan Cuza (un sfert de veac mai târziu, gazetarul de la „Cuvântul” i-ar fi zis „rumân”). Incidentul se petrecuse la liceul N. Bălescu din Brăila, într-un oraș cosmopolit, care progresase fabulos în regimul liberal și exponentul său, regele, după ce trecuse de la rangul de modestă așezare turcească la situația de principal port în exportul de cereale spre Occident al Principatelor Unite. Elevul se va dezvolta și el în conformitate cu varietatea și mobilitatea mediului: va trece de la un anarhism individualist la unul bolșevizant, de la ateismul și scepticismul neascuns la ortodoxism, de la cultul conducătorului și al stăpânului la colectivismul militarizat al legionarilor și înapoi la adorația regelui pe care l-a avut la dispoziție.

Și, totuși, acest om de o inteligență reală și mai ales spectaculară, a cărui cută sofistică iese la iveală în toate aplicațiile ei și în toate etapele exercitării, un intelectual de la care te-ai fi așteptat să cultive disocierea, acuitatea, subtilitatea și paradoxul, s-a înămolit în colectivism, în anonimatul gloatei, iar în lunile care i-au precedat moartea, rămas singur și refuzat de cei mai mulți care-l înconjuraseră, s-a gândit să elaboreze un op filosofic de supremă anvergură, având ca temă... Logica Colectivelor.

„Eu fac spiritualism,

MIRCEA SĂNDULESCU

D Pentru că vroia să-l ia și Ovidiu cu el, Jerry a sunat-o pe Gabi ca s-o pună în temă. Ea era în Canada, „reunită,” cu soțul ei, „unul din cei mai mari specialiști din lume în fluturi tropicali”, dar „un soț tern,” îl caracterizase ea. Sau, altădată: „Toni e fluturolog. Adică i se... flutură de ceea ce fac eu!” Și totuși, același bărbat care n-o întrebese niciodată ce face și unde se duce, a devenit peste noapte gelos, după ce a început să suspecteze că-n timpul șederii la New York ea a avut un affair. Intuiția încornoraților e uneori perfectă: mai mult decât un affair, Gabi îi făcuse un copil amantului ei! Dar, din spirit conjugal conservator, l-a lăsat la tatăl lui. Gabi avea un cap bun și el stătea pe umeri: Toni, speriat deja după ce doctorii stabiliseră că e infectat cu SIDA, ar fi alunecat și mai adânc în depresia lui persistentă, a socotit ea, dacă ar fi aflat de existența copilului, cu atât mai mult cu cât își dorise imens unul și el.

„N-aș vrea să pleci așa de departe...” spune ea când aude de planurile lui cu Bucureștiul. (Se conversează în românește.) „La New York ajung în două ore, pe când România-i la capătul lumii.” Jerry îi explică că, după „scandalul din sângele lui,” trebuie să-și realinieze viața profesională. Gabi oftează – da, e frumos gestul tatălui său de a-i oferi șansa să modernizeze o clinică, dar asta se poate face și cu manageri, nu neapărat cu el. Ea, una, vrea să-l vadă, șoptește ea sentimental, și bineînțeles vrea să aibe posibilitatea să-și vadă și copilul! Ca mamă și ca iubită nu cere ceva exagerat, nu-i așa?

El o ascultă cu atenție. Știe că are dreptate, dar mai știa că dacă o co-interesează ca mamă, o să fie poate mai ușor. Din clinica aceea din București, îi spune el, poate să iasă un profit mare. În câțiva ani marile companii medicale din Europa aveau să insiste s-o cumpere. Vrea să deschidă un cont bancar pentru Ovidel, la care el să aibe acces la maturitate. Nu sună bine? Din păcate, nu. Gabi continuă să insiste să nu plece.

„Dacă-mi merge bine, și lui îi va fi bine,” insistă el. Gabi nu putea să înțeleagă de ce ținea el așa de mult să meargă. O făcea numai pentru că-l roagă tatăl lui? Nu, ripostă el, un pic deranjat c-a putut să apară în ochii ei ca un copil hiper ascultător față de tatăl său, o face pentru că-i profitabil și o face de asemenea pentru că simte că-i face bine o schimbare de cultură, de aer. Văzând că Gabi continuă să insiste să nu plece, se decide să joace tare: „Atunci ia-l tu pe Ovidel în Canada. Poate c-ar trebui să-i spui lui Toni de el. De fapt, cred că așa ar trebui...”

„Jerry! Bărbatul meu are SIDA și-i teribil de depresat. Un șoc ca asta poate agrava totul în el și totul e subred! N-are nevoie de acest șoc și nu-mi poți cere, ca după ce l-am înșelat, să-i mai fac și asta!” Jerry zâmbi, Gabi devenise brusc o soție protectoare, leoaica pe care așa o cunsocuse când zăcea pe-un pat de spital cu ani în urmă. Nu-i plăcea s-o vadă apărându-l, i se părea chiar o formă de noblețe, mai ales la o soție fost adulterină. „Nu pot să-i spun, deși mă apasă,” spune ea și brusc nu se mai aude nimic pentru câteva secunde bune. Jerry se întrebă dacă-și ștersese vreo lacrimă sau poate băuse ceva.

„Știi,” reluă ea, „a doua zi după noaptea aceea când tu erai la spital și Zico a încercat să mă violeze, l-am sunat pe Toni... Nu i-am spus că am un amant, dar i-am spus că-am fost violată. Vroiam să pregătesc ieșirea mea din viața lui... Și am mers pe-o bravadă bruscă – poate stupidă – dar l-am mințit că poliția a cerut să i se facă analize celui care m-a violat și că s-a văzut că are SIDA. I-am spus: Toni, pentru că și tu ai SIDA, n-o să te mai las niciodată să mă iei în brațe, pentru că acum e foarte riscant pentru tine. Faza la care-i boala ta s-ar putea să se agraveze datorită contaminării cu infecție de la boala violatorului. La care el zice: Asta în cazul că te-a infectat. „Da...” i-am răspuns eu, „pentru moment nu apare că-s infectată, dar poț fi purtătoare fără să apară că-s bolnavă.” Și atunci fluturologul meu mi-a spus ceva care n-are sens

A debutat cu romanul **VICTORIE CLANDESTINĂ**, în 1977, la **Cartea Românească**, condusă de Marin Preda (editor Georgeta Dimisianu). Romanul a primit **Premiul Uniunii Scriitorilor** pentru debut în proză. În 1979 publică **TRATAT DESPRE OASPEȚI**, pentru care **Asociația Studenților din România** îi conferă **Premiul de Proză**. În 1980 scrie câteva piese de teatru care se joacă în decursul anilor 1981 și 1982 la **Teatrul Național din Timișoara** și la teatrele din Sibiu și Pitești. Piesele sunt publicate în anul următor în volumul **OMUL DE PAIANTĂ**, la Editura **RAMPA**. În 1983 și 1984 îi apar romanele **PLACEBO** (Editura Eminescu) și, respectiv, **INTERMEDIARUL** (Editura Albatros).

În 1985 se expatriază în Statele Unite.

Editura **Paralela 45** din Pitești îi publică, în 2005, traducerea romanului apărut în Statele Unite **ESCAPES AND ASHES**, sub titlul **EVADĂRI ȘI ZĂDĂRNICII**. Doi ani mai târziu, la aceeași editură apare romanul **UN LOC BUN SĂ TE SINUCIZI**.

Peste câteva săptămâni, Editura **Curtea Veche** îi va lansa, la **Târgul de carte Gaudeamus**, romanul **EPITAF PENTRU SABOTOR**, din care publicăm un fragment.

Motto-ul favorit: Câștigă cel care moare cu cele mai multe jucării.

să repet acum, dar ce pot să-ți spun e că am simțit că nu-l pot părăsi.”

Jerry tăcea, ce putea să zică atunci când femeia care făcuse un copil clandestin se întorcea la soțul ei din compasiune? Pe de altă parte, taică-su îl presa să plece în România. Teribilă dilemă: oricum ar fi procedat, supăra pe cineva. Dar nu-i o prostie să vrei să-i mulțumești pe toți? se întrebă el. Da, dar Gabi nu era oricine. Abia după ce a închis telefonul a realizat că uitase să-i spună că clinica va purta numele copilului lor... dar, după un mic de gândire, și-a zis că era mai bine c-a uitat: în afară de faptul că ar fi fost implicat un mic șantaj emoțional, nu vroia ca ea să-și modifice atitudinea față de el numai prin asociație cu intereselor copilului. Deși se suspecta că boala îl împinsese spre mentalitatea de copil (când nu-i plăcea să fie lăsat singur), accepta cu seninătate ideea că avea pulsioni egoiste și că vroia ca femeia pe care o iubea să se gândească la el pentru el însuși, nu doar pentru că era tatăl copilului ei.

Acum Jerry vorbea cu tatăl lui pentru prima dată de când sosise în București.

„S-a terminat extinderea aripei B,” îi dădu el raportul. „În final capacitatea va fi de 56 de paturi. Au fost comandate echipările tehnice pentru laboratorul din A. Acum anvizajăm acolo un etaj dedicat exclusiv operațiilor de chirurgie estetică, tratamente cu botox etc. Vreau să creez o secție redusă, 4-5 paturi, pentru homeless people. L-am sunat pe Riegel, în New Jersey, și ce crezi că m-a întreat, „Cine va plăti pentru ăștia dacă Ministerul Sănătății refuză?” I-am spus că absorbim noi paguba, că trebuie să ne gândim și la cei mai năpăstuiți dintre noi... Mi-a spus că de cele mai multe ori homeless-ii sunt niște golani care n-au vrut să muncească, s-au bețivit, i-au părăsit nevestele și-au ajuns să doarmă pe sub poduri. De ce să găsească un liman în spitalul nostru? M-a dăscălit – discret, recunosc – că noi avem un scop precis aici: să facem profit. I-am spus că mai sunt și alte scopuri pe lume decât banii.” Cori ținea la contabilul lui de-o viață și-l apăra: nu era un tip insensibil, explică el, doar obsedat să-și ajute clienții să facă parale. „Nu mai sunt leul tânăr de altădată, ahtiat după profituri,” vru Jerry să se facă clar. „Parcă văd... după ce-am terminat Baruch College, plănuiam cu Adam și Jared să rupem gura târgului... dar a venit boala.

Poate că a fost mai degrabă o binecuvântare decât o nenorocire.

Apropo de Adam, am vorbit zilele trecute cu el... Zicea că, dacă nu mă îmbolnăveam, eram acum pe iahtul meu personal, hoinărind prin insulele mediteraneene.

„Nu-i deloc sigur că ar fi fost așa! Manevrarea de

stocuri e-n mare parte un joc nu diferit de cele de la cazinouri. Lipsa de control asupra destinului tău e teribilă și asta-i exact ce se-ntâmplă când lucrezi în lumea financiară. Stocurile urcă și coboară și te simți ca o plută de undiță, salți pe apă după cum e valul, la cheremul unor forțe obscure.”

„Da... poate... Vreau satisfacții simple, de zi de zi, și nu neapărat în afaceri. Vreau să meditez, să citesc. Era o vreme când ne povesteam unul altuia ceea ce aflam interesant.”

„Spune-mi, sunt ochi și urechi...”

„Jeri am terminat biografia lui Van Gogh, care e tot atât de mult și biografia fratelui său, Teo... Acest Teo a rămas în istoria artei pentru că l-a ajutat financiar pe pictor în momentele lui de restriște. La un moment dat am pus cartea jos și m-am gândit c-ar trebui să fac r... mult pentru Zico. N-am fost atașat de el pentru c-ai ținut... secret existența lui. L-ai scos la iveală numai când am avut nevoie de transplant. E cazul ca să reciprocitez și să-l ajut și eu cu ceva.”

„Dac-ai deschis subiectul ăsta, află că Zico are certificat de agent imobiliar și carnet de conducere... Trebuie să-l ajutăm să devină independent materialicește.”

„Plus altceva: să aibă compasiune. Dr. Popescu spunea că n-are empatie sau că aia pe care o are e subdezvoltată. Când vorbești cu Zico realizezi că-i incapabil să iasă din găoacea lui și să vadă cum vede altul lucrurile.” Cori Tagis observă că mai toți oamenii sunt egoiști. „Dac-am fi cu toții egoiști societatea n-ar mai progresa.”

Cori zâmbi: „Se spune că societățile egoiste și nu cele altruiste au progresat cel mai mult. Vreau să poată sta pe picioarele lui. Și-ncă ceva,” adăugă el încet, „are nevoie de-un psihiatru. Boala bipolară e ca și leucemia ta, intră în remisie, dar poate reveni. Dar mai întâi să te vad pe tine și pe Ovidiu la București... Vă conduc personal la aeroport.”

Aceasta era starea sufletească a lui Jerry când a sunat-o pe Sanda s-o intervieveze. Vorbiră mult, mai bine de-un sfert de oră, și ea era convinsă că a făcut o impresie bună, când, spre stupefăcerea ei, el îi spuse că... o poate angaja... Sanda l-a rugat să-i dea voie să treacă pe la el pe la clinică, ca să aibe o nouă întrevedere, față-n față (era convinsă că putea fi un pic mai șarmantă în discuții tete à tete), dar el nu vedea rostul unei astfel de întrevederi. La insistențele ei, el acceptă să mai discute cu ea a doua zi, dar „numai pentru două minute și numai la telefon.”

Sanda nu-i spuse nimic maică-sii (care aștepta la ușă cu răsuflarea oprită): erau înfrângerile ei – așa cum fusese și violul – și trebuia să și le care singură.

nu reparații“

„Sânii mei alunecă peste speranțele mele/ Ca avionul peste o civilizație străveche/ văd iarăși adolescența/ Menstruând sfioasă visuri“

„A doua zi, la ora interviului, se încuie cu telefonul în camera ei și-l sună. De cum îl auzi, îl imploră să fie direct și să-i spună de ce n-o vroia ca guvernantă. „Sunteți *overqualified*“, spuse el.

„Pot să vă fiu utilă. Sunt liberă, nu-s căsătorită. Vorba lu' mămică, n-am tinichea agățată de coadă. Știu să discut cu copiii. Am valori, știți, asta-i un lucru rar la noi azi. Mă strădui neconștient să însuflu valori generațiilor tinere... și, chiar dacă uneori această încredere în oameni mi-a fost sfărâmată de împrejurări potrivnice, cum a fost atunci când m-a violat boschetarul, eu continui să lupt...“

„Cu cât vă ascult mai mult, cu atât realizez c-am avut dreptate: sunteți supra-calificată pentru acest job simplu.“

„Dar e mai bine să fiu supra decât sub-calificată!“

„Uneori e mai rău să fie ceva *prea mult* decât *prea puțin*.“ Ea ceru lămuriri, măcar să învețe pentru viitor. „Cei supracalificați nu-s fericiți și ca atare nu performează bine.“ Dădea să încheie conversația, dar ea insistă. „Vreau ca femeia care stă cu copilul să n-aibă studii prea înalte. Să nu fie o filozoafă ca dvs, pentru că atunci își va zice mereu – fie și subconștient – că face ceva sub nivelul ei. Nu vreau să lucrez cu o femeie frustrată.“ Și cum ar trebui să fie acea femeie ideală la copil? întrebă ea.

„Ideală!“ exclamă el, ca și cum ar fi fost un cuvânt prea mare pentru discuția de față. „Nu știu... să se simtă satisfăcută de o simplă plimbare în parc cu băiatul... Știți, babysitting-ul e un serviciu nepretențios, simplu, bun de obicei pentru eleve de liceu sau femei fără școală. Dv sunteți asistentă medicală. Salariul meu nu poate echivala cel pe care-l câștigă o asistentă.“

„Vă promit să nu fiu frustrată! O să mă mulțumesc cu puțin.“

„Regret... n-a fost să fie. Vă urez mult noroc în tot ce faceți.“ Ea simți cum un val de indignare îi urcă în coșul pieptului de undeva, din viscere. De parcă ar fi avut remușcări, Jerry adăugă: „Proprietarul vilei în care locuiesc, dl Stein, caută și dânsul o femeie – pentru de toate, ca să zic așa: curățenie, bucătărie, secretară. Poate pentru el supra-calificarea dv nu prezintă un impediment.“

„Dar eu... nu-s femeie de... curățenie!“

„Eu nu vă oblig să vă duceți la el, am vrut doar să vă dau un pont, cum se spune... Dar, sincer vorbind, nu văd ce e rău în asta. Prietena mea e medic și până a putut practica medicina pe continentul american a făcut tot felul de munci, inclusiv la Salvare, noaptea, pe străzile unei oraș dur. Cine vrea să muncească, nu face mofturi. Ați spus că n-aveți nici-un venit și că sunteți dispusă să faceți orice. Știți, după război, germanii au refăcut țara începând cu înlăturarea acelor munți uriași de moloz... își pasau cărămida din mână în mână. Femei, copii, lucrau alături de bărbați, fie că erau casnice sau profesoare universitare. Asta a făcut ca azi Germania să fie o grădină de invidiat. Africa a înghițit bani echivalenți la câteva sute de Planuri Marshall, dar continentul e mai mizerabil ca oricând. Gândiți-vă la parabola asta pentru că și noi, oamenii, suntem la fel. Vă urez noroc.“

Sanda a notat numărul lui Stein cu cifre apăsate, ca niște tăieturi de cuțit. Trebuia să-l facă măcar pe ăla s-o angajeze și-n felul acesta să poată fi sub același acoperiș cu acest bărbat ca să-l poată cuceri. Era misiunea ei secretă.

Supra-calificată! murmura Sanda prin casă. Nu era mai cinstit să-i spună: Nu te vreau, don'șoară? Și încă mult timp după aceea a repetat iritată, „supra-calificată“, spre disperarea maică-sii, care, deși refugiată pe laviță și cu vată-n urechi, tot o auzea.

Sanda îl sună pe Stein, proprietarul vilei unde locuia Jerry. Bătrânul stătu puțin de vorbă cu ea, „de încălzire.“ Îi spuse că predase vreme de 45 de ani la diverse universități europene, și-n ultimii ani la Sibiu. Ce-ar zice să vină ca să se cunoască reciproc peste trei-zile? Ea jubila: a merge la Stein însemna a merge la Jerry! Își făcu planul: avea să se îmbrace cu o rochie demodată de-a maică-sii. Pe cap o pălărieuță cu bor mare ca domnișoarele dintre

cele două războaie. În picioare pantofi fără toc. Poșeta trebuia să fie roasă pe la colțuri. Trebuia să treacă drept fată bătrână, astea-s considerate servitoare și secretare perfecte: genul devotat până la uitarea de sine și care se masturbează cu gândul la șeful lor.

Când bătu la ușa lui (bătrânul profesor locuia la parterul unei vile înconjurate de o curte mare, cam neîngrijită), cel căutat apără în prag de la primul țârâit al soneriei, ca și cum ar fi pândit după ușă. Avea o barbă mare, gri, și părea foarte foarte bătrân – dar era viori, îmbrăcat pedant (costum, cămașă și cravată) și se mișca ușor. Mirosea a chimicale, precum în camerele din spate ale farmaciilor. O studie direct, sfredelind-o cu ochii lui căprui, oboșiți de-o viață întregă de bănuiele. Sanda află că era expert în științe oculte. Până la moartea Ceaușeștilor ăsta era considerat misticism, o informă el, și probabil că ar fi intrat la pușcărie, dar era ovrei și le-a fost frică de scandal. Ea-l asculta, dar urechea îi era încordată ca să perceapă ce se întâmplă și la etaj. Bătrânul dorea ca ea să-i bată din când în când texte la mașină (traducea o carte de cabală), dar, admise el, avea nevoie și de menaj ușor. Îl încântă să afle că Sanda avea pregătire medicală și admise că-i era frică de accidente, de aceea închiriasse apartamentul de deasupra unui domn din America, Tagis, care venise aici să modernizeze o clinică medicală particulară. „Vibrațiile dumitale indică o femeie agitată și, dacă e să fiu sincer, asta-mi transmite agitație și mie. Veniți din nou mâine, la o oră diferită însă, poate o să fie mai bine.“

„Supra-calificată... agita...“ murmura ea pe drum.

La întâlnirea următoare, Sanda făcu un efort imens să pară cea mai calmă persoană din lume. Da, admise ea, se suspecta că-i agitată pentru că ducea o viață grea: copil, griji, mamă bolnavă („boala de strânsură de lucruri“), dar mai ales singurătatea sufletească, dezamăgirile politico-sociale – Stein păru surprins că avea astfel de griji și ceru detalii. „Mă doare să văd felul în care evoluează România din punct de vedere moral“, se porni ea. Își depănă în fața lui gânduri vechi, amare, ca și cum ar fi vorbit de altcineva, și se simțea bine că are ocazia să înșire lucrurile acelea, pentru el banalități, care însemnau *viața ei*. Se îngrozi văzând cât de puțin înseamnă o viață de om când o aduni în cuvinte.

„Mă preocupă cosmogonia“, spuse el, „dar sunt totodată și ceea ce s-ar numi «spiritualist». Poate că-i o dambla de-a mea, dar am această intuiție că într-o bună zi o s-aud voci astrale. Ziua aceea va fi de neuitat! Încerc să stau departe de cei tracasăți pentru că-mi induc negativitate. Agitația din jur îmi tulbură lucrarea de așteptare.“

„Gata, nu mai vorbesc, ca să nu mai fac iar o boroboafă!“

„Chiar dacă taci, ai *agita* în tine.“ Agita... murmura ea de parcă era o boală incurabilă. „Agitație lăuntrică“, o lămurii el. Ea-și puse mâna dreaptă pe piept, cam prin dreptul inimii, și încercă să se clameze. Îl asigură că vroia foarte mult să lucreze pentru el, fie și pe gratis! „Să nu spui nimănui asta! Spiritualistii nu-s naivi, ba unii-s foarte pragmatici. Ia asta de la mine: *ceva nu-i în regulă cu ăia care vor să-ți lucreze pe gratis*. Pierzi respectul, în primul rând de la cel care vrei să te angajeze. Cere salariu. Dacă vrei să faci acte de caritate cu banii câștigați, fă-o cât vrei...“ Îi văzu expresia... „Ești angajată.“

Sanda jubila: mai târziu sau mai devreme avea să-l cunoască pe Jerry. Era decisă să facă totul ca să-l cucerească pe acel bărbat distant. Acasă nu spuse nimic, dar compuse un haiku: „*În casa cititorului în stele/Îmi țin sânii enormi în rima unui sutien/Ca să nu-mi plângă Calea Lactee.*“

„Am să-ți arăt ce vreau să pui pe dischetă“, spuse Stein când Sanda veni a doua zi la el. „Scriu de mână și trebuie băgat textul în calculator. Să-ți arăt casa și să-ți spun ce fixuri am eu în gospodărie.“ Camerele erau încărcate cu mobilă veche, prea masivă pentru spațiul existent; erau enorm de multe cărți în casă, înșirate pe toți patru pereți, până în tavan. „Noi, evreii, suntem studiosi pentru că secole de-a rândul ne-a fost blocat accesul către alte profesii. Și nici pământ n-am avut voie să posedăm, așa că ne-am axat pe cultură. Cultura a fost industria și agricultura noastră.“

Într-o cameră pe care el o numea „laborator“ se aflau un fel de pâlpii orientate spre tavan. „Mă strădui de ani de zile să captez voci astrale“, explică el. În apartamentul de sus se auzi o bufnitură, apoi pașii zgomotoși ai unui copil. „Asta nu-i nimic“, spuse Stein. „E Ovidiu, băiatul lu' dl Tagis. Aleargă, merge cu bicicleta, bușește, cântă.“

Locul meu e acolo sus, unde locuiește Jerry.

„Ia vorbește-mi mai mult de dumneata“, ceru Stein mai târziu, după ce-i puse o cană cu cacao fierbinte în mână. Stăteau în sufragerie. Era atât de multă mobilă pe lângă pereți că încăperea părea foarte mică. „Ce să vă spun...? Multă vreme am trăit într-o lume pardosită cu *dacă*, precum e un perete de la baie pardosit cu faianță.“ El ceru un exemplu. „De pildă“, continuă ea, „*dacă* aș fi mai suplă, aș avea și eu viață sentimentală bogată. *Dacă* aș fi doctoriță sau avocată, aș prezenta mai mult interes bărbaților. *Dacă* aș fi fost mai ambițioasă, m-aș fi apucat de-o meserie bănoasă. *Dacă* aș fi fost mai prudentă, n-aș fi ajuns să fiu violată. *Dacă* Daniel n-ar fi leneș, ar lua premii și s-a califica pentru diverse burse și înlesniri.“

„Vorbești sincer și... cum *nu* se vorbește cu un om care ți-e încă, practic, un străin, cum e cazul meu! Nu știu: să te admir, sau să devin prudent?“ Își aruncă brațele în aer. „N-am să las suspiciunile să mă...“ Îi arătă câteva foi din manuscrisul lui (ea se grăbi să-l asigure că-i înțelege scrisul), apoi îi arătă dulăpiorul cu medicamente. „Pilula asta mi-o pui sub limbă dacă cumva cad pe jos. E nitroglicerină. După ce mi-o pui, dai fuga la Tagis!“

„Prezentați-mă lu' Jerry, că, dacă ferească dumnezeu, vi se întâmplă ceva, să nu mă duc așa, hodoronc-tronc, la un domn pe care habar n-am cum arată și să-i spun: Mi-a căzut stăpânul pe jos, haideți la spital cu el.“

„Ce chestie, uitasem că Jerry e numele lui mic!“

„Dl Tagis, vreau să spun...“

„De unde știi că numele lui de botez e Jerry?“

„De la dv...“ minți ea speriată că a festelit-o.

„N-aveai cum să-l afli de la mine, pen' că-l uitasem total!“

„Mi-a venit așa, fără să știu, ca o șoaptă din văzduh.“

„Atunci“, exclamă el brusc emoționat, „dacă ți-a venit așa, din senin, dumneata mi-ai fost trimisă aici în dar!“ Lu' Sanda îi venea să plângă de ciudă că o luase gura pe dinainte. „Asta înseamnă că ai puteri speciale pe care trebuie să le studiem. Mi-ai fost trimisă de spiritul universal.“ Era emoționat, dar și uluit. „Tocmai acum, la capătul vieții! Doamne, ce vrei de la mine?“ murmura el cu ochii spre tavan. Era palid... Ea vru să se repeadă la ușă ca să se ducă sus la Jerry Tagis.

„Nu te grăbi să fugi după ajutor pentru orice fleac!“

Îi aduse apă. „De la chiuveță?“ Ea confirmă. „Vars-o și ăa din frigider. Să nu-mi dai niciodată apă de la chiuveță.“ Deschise ochii încet –, doar două linii ca ale pisicilor somnoroase, și se uită la ea cu luare aminte. „Lumea crede că noi, spiritualiștii, suntem cu capu-n nori, dar cei care suntem cu adevărat spiritualiști suntem foarte pragmatici. Ziceai să i te prezint lu' Tagis... hm, evită contactele umane și am înțeles că la fel e și-n State, așa-i firea lui. Uneori nici poștașului nu-i răspunde la sonerie, preferă să se ducă la cutie după aceea.“

Sanda auzi vocea lui Ovidiu și-și încordă auzul. Stein o văzu. Crezând că vrea să audă spirite, tăcu respectuos, ca s-o lase să-și facă treaba în liniște. Văzând că gafa făcută i-a sporit prestigiul, Sanda-și permise să fie olecută sarcastică: „Și-ntr-un astfel de om rezervat, care nu răspunde la sonerie, vă puneți dv speranța...?“ El duse degetul la buze.

„Mai încet, că se aude sus. Sunt crăpături peste tot... de la cutremur.“ Ridică din umeri. „Eu fac spiritualism, nu reparații.“

În drum spre casă, compuse:

*Îl voi pândi ca un păianjen, până la cătușe,
Eu, care visam să-l înfășor cu iubirea mea.
Abia atunci va vedea că exist.*

D-ale festivalului

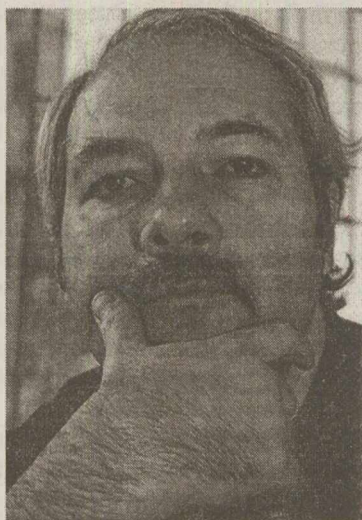
ROZANA MIHALACHE și CONSTANTIN STAN

Un festival care celebrează „Ziua a opta a poeziei“ și este de asemenea și „prima petrecere cu poezie, prieteni și... trufe de ciocolată“, i-a încântat teribil pe toți cei invitați.

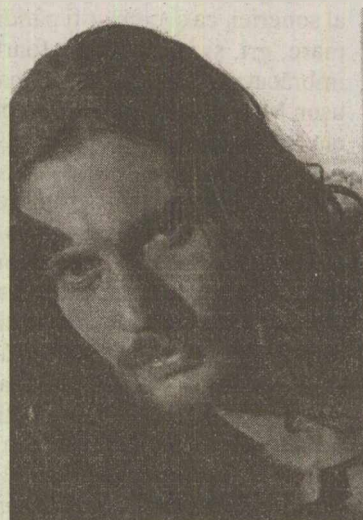
Deși unii încă mai au întrebări, iar alții îndoieli, majoritatea se cutremură de plăcere.

Însă, din păcate, nici măcar o plăcere ca aceasta nu îi convinge pe scriitorii noștri să uite de boemie și să răspundă repede la interviuri. Eh, dar artistul e artist, nu-i așa, iar tot ceea ce ține de realitate poate fi pus pe plan secund. **Întâi spiritul, dom'le, spiritul!**

Și în acest număr se ocupă de spirit și de poezie *les amis* Mihail Gălățanu și Teodor Dună.

Duplex: Mihail Gălățanu — Teodor Dună

Nașterea sau moartea? Ce e mai zguduitor pentru un poet?

Mihail Gălățanu: Nașterea. Îmi spunea un prieten, critic literar, că el cu greu ar vedea nașterea ca pe o temă amplă, așa, una care să secrete șapte sau opt cărți de poezie. Au contraire. Mie mi se pare una din cele mai vaste teme cu putință. Înainte de a trăi viața aceasta, noi mai trăim una. Fiecare dintre noi, cei născuți. Trăim nouă luni de zile în burta mamei, ceea ce mie mi se pare o eternitate. O viață de om. O viață de fetus. Adică mai bine de 270 de zile de la concepție. Iar nașterea pe această lume echivalează cu moartea pe cea lume. Așa cum moartea noastră, de acum, e o naștere pe lumea cealaltă. Murind în lumea asta, îngropându-ne, noi nu facem altceva decât să ne naștem pe lumea ailaltă. Și, în cele nouă luni din viața cealaltă, din uter, noi ne facem planurile vieții în care vom fi. Știi, nu mă îndoiesc, se spune că nenăscuții aud tot ce fac părinții, ce vorbesc ei, dacă sunt copii doriți sau nedoriți etc. Și tema nenăscutului nu a fost abordată decât tangențial, sporadic, în literatura română (Barbilian, Stănescu – și... cam alții), precum și în literaturile străine. Mie mi se pare o temă uriașă, de explorat. De aceea, după cartea mea, BURTA ÎNSTELATĂ, am scos, la LIMES, editura poetului Mircea Petean, un alt volum, care se numește POEME AMNIOTICE. Eu cred că poți fi poet al oricărui dintre evenimentele majore dinăuntru: concepția, creșterea fetusului, elogiul al fiecărui moment, momentul când îți crește inima, când înmugurește creierul, când ai minune, când lovești, deja, cu piciorușele, în peretele fierbinte, diafan, al mamei tale... Sau poet al expulzării din uter. Intenționat, de aceea, să scriu VIAȚA ȘI MOARTEA FOETUSULUI.

Teodor Dună: Netrăind efectiv nici propria-mi naștere și nici moartea, nu pot spune cu precizie care dintre cele două m-a zguduit mai mult. Din câte mi-a fost dat să aud, poezii care își construiesc nu șubrede sisteme ideatice pe schelăria poemului, gen Barbu sau Nichita, sunt mai marcați de naștere, de increat, la ceilalți, care simt prin corp poezia ca trup viu, pesemne că moartea umblă – sau este doar o înaintare prin încremenire – prin măruntaiele cuvintelor lor. Dar evident că spaima, anxietatea, care constituie sentimentul de bază al marii majorități a versificatorilor, și pe care nu pregetă să-l tot invoce (iar cel care scrie acum ar evidenția încântat descendența propriei poezii din aceste așa-zise categorii negative), se circumscriu unui presentiment thanatic. Scriind, poate, îți amâni spaima. Vorbind despre moarte o ficționalizezi și astfel ea se distanțează, te goleşti într-o oarecare măsură de ea. Oricum, un poem traduce, până la un punct, o speranță. Numele speranței mele este ca moartea să fie vie, să pot înainta prin ea, să semene măcar puțin cu orice viață – să nu fie un sfârșit

al tuturor lumilor. Poezia poate să îndepărteze neantul altora, chiar să îți pară că te ridică din propriul neant, însă, de fapt, te coboară mai mult în el.

Există teme poetice și nepoetice? Când devine o temă poetică prozaism curat?

Mihail Gălățanu: O temă poetică nu devine niciodată prozaism curat. Nu devine **decît** în mîinile cui nu trebuie. Adică depinde de om, nu de moment. Nu de eroziunea temei. Cel ce se naște poet, are harul. Eu cred foarte mult în har. Copleșitor. Cu totul. Harul e totul. Dar, firește, sînt și teme nepoetice. Care pot fi, ușor, făcute poetice. De pildă, tramvaiul. Sînt poeți care ar putea scrie la nesfîrșit despre tramvaie. Depinde **cine** scrie.

Teodor Dună: La întrebarea a doua nu am răspuns pentru că nu am știut ce așa putea zice cât de cât interesant.

America – de pe Harley Davidson! România de pe ce vehicol trebuie străbătută?

Mihail Gălățanu: România trebuie străbătută, întîi și-ntîi, de pe un vehicul poetic. Din metrou. Din căruță. Din trăsura. Din lotcă, bunăoară.

Teodor Dună: Nu am nici o îndoială: o drezină care stă înfiptă bine într-o mocăniță, care în loc de șine este cărată de patru sute de melci uriași și îndeajuns de rapizi încît să poată galopa atunci când ceea ce vîd nu coincide cu ceea ce ar vrea să vadă. Evident, melcii au ochii roșii, fișii, halucinați. Drezina este capitonată cu pluș, iar mocănița, în loc de fum, scoate panglici multicolore. Țara e pe de-a-ntregul albastră. Oamenii ei își trăiesc cu încântare și abandon albastrul. Fiecare melc are trei cai putere care-i lovesc blînd și exact în cochilie. Drezina are neapărat reactoare care din când în când o proiectează din centrele istorice fix în țării. România văzută de lângă lună seamănă cu o femeie foarte albă care își pune dresuri negre – însă doar pe un picior. Cu celălalt își dă tîrcoale.

Mai există feluri de a străbate aceste pămînturi: sau plutind chagallian la 50 de metri deasupra, înconjurat de pungi luate de vînt, viori, șuruburi și livezi de mesteceni, sau, pur și simplu, mergînd ca un decapitat cu capul în mîna și rîzînd foarte tare.

V-ați simțit vreodată discriminați pe criteriul vârstei? Cum s-a petrecut?

Mihail Gălățanu: Înainte de, hai să zicem, 2000, eram prea tineri. Acum, deodată, unii ne-ar putea socoti prea bătrîni. Dacă ai trecut de 35 de ani, nu prea mai poți, teoretic, să mai beneficiezi de burse. Deși... M-am

simțit mai degrabă discriminat pe criteriul receptării. Prea puține cărți ale mele ajung la cititor. Prea puține cronici la cărțile noastre. Ar trebui să avem cel puțin două sau trei la fiecare carte...

Teodor Dună: Destul de devreme, de la 21 de ani, cînd am și debutat cu o carte, cum ar spune Daniel Cristea-Enache, meteorică (deși am false rezerve în ceea ce privește valoarea acesteia), am început să iau multe premii literare, să public în orice revistă voiam, să fiu urmărit de jurnaliști și tot mai des un ochi roșu se deschidea noaptea în perete. Cînd se întîmpla să ies – atunci mult mai rar – cu corpul din casă, mă opreau, într-un exercițiu de admirație, femei, copii, animale, chiar un copac mi-a cerut, roșind pînă la rădăcini, să-i scrijelesc pe scoarță o dedicație în care m-a rugat să nu folosesc cuvîntul iarnă. Toți, dar absolut toți, erau fascinați, seduși, copleșiți. Ca urmare, am ajuns să mă port în brațe prin încăperi și nu rareori prin glasuri, cum nu se poate mai mulțumit. Doar de departe pare că port un spînzurat legat de mine.

Care e cea mai frumoasă poezie de Teodor Dună de Mihail Gălățanu?

Mihail Gălățanu: Sînt mai multe poeme frumoase și îmi e dificil să aleg. Nici nu trebuie, cred. Pot să aleg doar poemul care îmi place cel mai mult sau unul dintre cele care îmi plac foarte mult.

„*
iar drumul se face întîi neted, apoi moale, apoi o apă.
îmi ajunge peste umeri, mă trage înspre el, înapoi.
și eu prea obosit și el mă poartă ca un înecat iar spre parc
și vatra ca un țărîm stîncos și înainte de ea drumul se
chircește
într-o vîltoare adîncă și eu merg, plutesc,
„de-acum n-o să mă mai opresc“, alunec pe lângă
parc,
pe deasupra lui,
și din parc vîd doar vîrfurile copacilor,
și vatra lumina ca un far liniștit în ceață.
apa mă trage mai mult în adînc, apoi mă mai ridică puțin,
cît să vîd că era opt, că nu mai ploua de mult. „capăt
e încă departe,
trupul tău va atinge țărîmul“, și marea părea să se liniștească.
însă o apă merge spre dristor și dedesubtul ei o apă care
duce spre vatra
și dedesubt o apă fiartă, și în stînga o apă nămolosă,
iar eu prins în ele, liniștit, obosit.

și liniștea se face întîi oarbă, apoi asurzitoare, mă trage
înspre ea, trupul prea încet pornește
în toate părțile deodată, nu se mai oprește.
și merg-merg și toate se fac aproape.
ajung lângă mine și acolo – o vietate, o adunătură
de carne
și nămol
se ridică, se umflă, mă acoperă.
și eu crescut din ea,
cu podul palmei întors spre cer,
liniștit, neclintit,
ca o statuie oarbă luminată de-o lună
abia răsărită.“

Teodor Dună: E un poem foarte frumos despre un pod peste nici o apă, care leagă un mal de același mal. E într-o parte a cărții *Bunicul Kennedy*, iar poemul se numește *Podul de piatră*. E alb și foarte limpede. Poemul acesta se poate ridica și merge.

Dar să vă trimit poezia aceea e ceva mai complicat. E foarte lungă. Poate o are dl. Gălățanu însuși. Eu nu cred că pot să o transcriu... adică îmi este peste mîini acest gest.

Tirania ecranului

SORIN LAVRIC

Cine vrea să descrie civilizația actuală păstrînd un ton optimist va trebui să joace teatru. Numai așa va mai putea să apară în ochii cititorilor ca un autor tonic și încrezător. Altmîneri, dacă e să înfățișeze ceea ce vede, va deveni, vrînd-nevrînd, un profet al pierzaniei. Sau măcar un dignostician cinic care constată simptomele agoniei. Cum s-ar spune, stadiul la care a ajuns omenirea nu te mai îmbie la zăgrăvirea unor tablouri aducătoare de speranță, ci te silește să spui adevărul. În această privință, Gilles Lipovetsky și Jean Serroy sunt niște judecători imparțiali., descriind metamorfoza mediatică a lumii. O lume în care degradarea cuvîntului merge mîna în mîna cu expansiunea năucitoare a tehnicilor televizate. O lume în care a șapta artă nu numai că a încetat să fie artă, dar amenință să le înlocuiască pe toate celelalte. Cînd un concurent ajunge să-i elimine pe toți ceilalți, toate asigurările privitoare viitorul culturii sunt alinări care nu mai păcălesc pe nimeni.

E o dulce iluzie să credem că fiecare artă își găsește nișa ei de existență și că pictura sau teatrul pot rămîne intacte și nevătămate sub revărsarea fenomenului audiovizual. În realitate, artele, sau mai precis vestigiile rămase de pe urma lor, sunt supuse unei sufocări treptate la capătul căreia diparitia e sigură. Scena teatrului, pînza tablourilor și zațul paginilor tipărite sunt înlocuite de universul monitoarelor. Valul acesta de infiltrare metastatică, care pătrunde în orice ungher al spațiului public

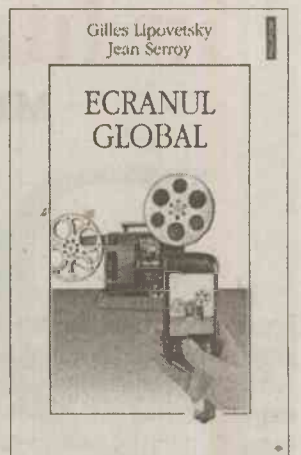
sau privat, se face pe fundalul unei indiferențe generalizate a publicului. Iar lipsa unei reacții de ostilitate față de răspîndirea agresivă a panourilor publicitare îi încurajează pe cei care trăiesc de pe urma acestei industrii. Și astfel, fie că ești la intersecția unor străzi, pe peronul unei gări sau pe băncile unei săli de așteptare, alături de tine, în ceafa ta sau chiar sub ochii tăi, un ecran cu plasmă își desfășoară torentul de imagini colorate. Privită dinspre domeniile care sunt amenințate de industria imaginilor – adică toate artele –, televiziunea publicitară nu pare să fie atît de agresivă. Altfel spus, pentru cei care se străduiesc să supraviețuiască asaltului ei, singura soluție ce li se pare folositoare e să intre în competiție cu ea. Din păcate, greșeala pe care o fac e că vor să-i facă concurență împrumutîndu-i mijloacele, ceea ce duce la sinucidere colectivă. Căci literatura nu se poate scrie după rețeta producțiilor televiziunii decît dacă vrea să decadă la treapta non-literaturii, cum nici teatrul nu se poate face cu tehnici televizate fără să alunece în ipostaza frivolității scenice.

În schimb, privită dinspre tabăra consumatorilor, televiziunea e cel mai dulce cîntec de sirenă. Consecința vizibilă la scara planetară e atrofia sensibilității oamenilor, standardizarea gîndirii lor și generalizarea comportamentului mimetic. Oamenii vorbesc, se îmbracă și gîndesc așa cum văd că se vorbește și se gîndește pe monitoare. Mai mult, ajung ei înșiși să devină protagoniști ai producțiilor televizate, intrînd în lanțul de exhibiționism cotidian al peliculelor făcute instantaneu, din pură curiozitate „amatoristică”, cu camere portabile, telefoane mobile sau webcamuri. Din spectatori,

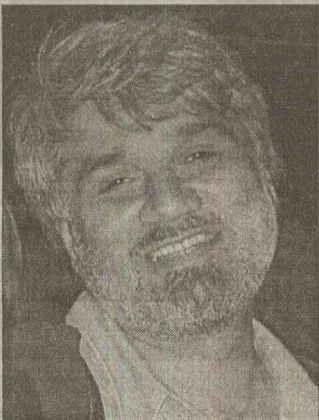
oamenii devin protagoniști ai unor filmulețe frivole sau chiar obscene pe care le pot introduce apoi pe unul din siteurile destinate vizionării gratuite. Gîndul că filmulețul lor înnoată în oceanul internetic al peliculelor de ocazie le gîdilă orgoliul și le fletează narcisismul. Sunt văzuți, deci există.

Chiar dacă proporțiile fenomenului sunt imprezicibile, nu ne e greu să ne închipuim planeta ca pe un uriaș studiu de televiziune. Tot ce e filmat e transmis instantaneu oriunde pe glob și fiecare îl poate supraveghea pe celălalt. Un stup de figuranți care vor trăi în case ale căror ziduri se vor transforma în ecrane de televiziune și a căror minte va putea fi încărcată cu reprezentări mentale și cu fluxuri emotive. Pe scurt, un babilon audiovizual din care nu va mai exista scăpare nici măcar între pereții casei. Căci deasupra, pe cer, sateliții vor putea detecta cu o putere de rezoluție infinitesimală orice mișcare petrecută în ascuns, adică în intimitate. *Ecranul global*, titlul cărții lui Lipovetsky și Serroy, surprinde dimensiunile universale ale acestui fenomen de metastazare mediatică. Și, chiar dacă autorii știu să păstreze cumpăna judecării, nealunecînd în concluzii sumbre sau, dimpotrivă, în elogiile oțioase, cartea te pune în fața unui proces de amploare planetară. Tocmai de aceea cartea nu se recomandă cinefobilor, care oricum sunt imuni la microbul TV, ci cinefililor, cei care păstrează un optimism idilic privind consecințele proliferării imaginilor televizate. „Ecrane plate, care pot fi agățate pe pereți ca niște tablouri, concretizează acest tip de echipament, acum un lucru obișnuit în sălile întreprinderilor, în baruri și restaurante, în sălile de joc, în magazinele de modă și în buticurile de lux,

pînă și în sălile de cinema, unde formează ceea ce s-ar putea numi un fond vizual, așa cum se spune despre fondul sonor de pianul de la bar sau de muzica din ascensor. Făcute într-un anume fel pentru a nu fi privite, ca acel tip de muzică făcută pentru a nu fi ascultată, ele asigură totuși un mediu înconjurător vizual care înscrie realitatea într-o ambianță ecranică. Ecranul este acolo ca un garant al dimensiunii mediatizate a realității. Dacă plasma permite astăzi amplasarea ecranului pe pereți, dezvoltarea previzibilă a nanotehnologiilor ar trebui să ne permită să mergem și mai departe. Se lucrează deja la combinații ale plasmei și cristalelor lichide cu nanomateriale care vor putea îmbunătăți calitatea culorii și contrastul imaginii. În final, ne putem imagina un ecran care, în loc să fie agățat, ar sfîrși prin a se confunda cu peretele. Materialul din care ar fi făcută casa ar fi ecranul însuși: ecranul devenit lume.“ (p. 278)

DINTRE SUITE DE CATARGE...

Absolvent al Facultății de Filologie (franceză-română) a Universității din București.

Colaborează cu poezie, proză, comentarii critice, traduceri la „Literatură”, „Viața românească”, „Euromuseu”, „Vatra”, „Ardealul Literar”, „Oglinda literară”.

Autor al volumelor de versuri:

„În acte, ești viu” (editura Dharana, București, 2001), „Tifla” (editura Dharana, București, 2004), „Și totuși rodim” (editura „Vremea”, București, 2007).

Traduceri:

Richard Wurmbrandt – *Marx și Satan* – editura Stephanus, București, 1994 (din limba engleză); Confucius – *Analecte* – editura Dharana, București, 2008 (din limba franceză).

Mica publicitate

Mie conștiința nu mi-a adus decît șuturi, marginalizare

și o singură zdrețuită pe care o întorc pe toate fețele, întrebându-mă cât sunt de vină eu, cât – ceilalți...

Din cauza ei am pierdut toate trenurile...

Cînd mi-e lumea mai dragă și sunt gata să spun „clipă oprește-te”, începe să bombăne, să critice, să condamne; nu m-a mîngăiat niciodată, nu mi-a spus nicio vorbă bună,

nu mă lasă nici să mă bucur, nici să uit și nici măcar să dispar... Cert e că nu absurdul – cu care am început să conviețuiesc – mă înnebunește, ci conștiința. Ce n-aș da să pot scăpa de ea! Uite, o dau pe gratis: n-aveți nevoie de-o conștiință?

Și voi?...

Ce fac ideile unei cărți nedeschise? Ce se întîmplă cu duhul din aceste cuvinte coapte dar neculese? Cu ce-și umple vremea și așteptarea? Umblă prin locuri pustii, fără apă?

Unde se termină viața unui poem? Cât de mult îl doare sau îl bucură că nu există? Suferă oare și poemele de inutilitate? Putrezesc și ele de vii, așteptînd?

Psalm

Cred, dar de ce această inutilitate? Am încercat să mă urc pe cruce – pentru că numai acolo e sens – dar și locul acesta era ocupat...

- Unde sunt vremurile în care vorbeai?

Eu nu sunt teolog,

Traian Călin UBA

eu nu fac schisme, eu n-am nevoie de bibliotecă labirintice ca să cred, pentru că eu nu sunt Faust, sunt prea nevrozat ca să conspectez tratate și prea obosit pentru știința supremă;

mie dă-mi un Cuvânt sau o beție înaltă ca să nu mai aud viermele.

Priveliștea de sub pleoape

Ieșit din Cuvânt, în ploaia de vorbe, printre morții volubili...

În întunericul lichid, țin totuși ochii deschiși pentru că mi-e frică de priveliștea de sub pleoape.

Pro patria

Dulce și depărtată e amintirea basmelor în care binele învinge răul, dulce e amiaza leneșă în care aștepti mulțumit, dulci sunt fructele Arcadieci în care niciodată n-a călcat picior de proroc ca să-i tulbure tihna, dulce și nurlie ca o curvă primăvăratecă ești patria mea, pentru care nimeni nu mai vrea astăzi să moară.

O fantomă bântuie în lumea teatrului

MIRCEA GHIȚULESCU

De aproape un secol o fantomă bântuie prin Europa. În final a traversat Mediterana și se plimbă nesupravegheată prin nordul Africii. Această fantomă se numește **teatru experimental** și i se închină festivaluri și tone de hârtii cu scop teoretic. Vechiul BITEF (Festivalul Internațional de teatru experimental din Belgrad) este concurat, de douăzeci de ani încoace, de CITEF (Festivalul internațional de teatru experimental din Cairo), dar egiptenii s-au profilat pe teatrul neprofesionist pe care îl mai numim, cu blândețe, *alternativ* sau *independent*. Orice obiect de artă, inclusiv un spectacol de teatru este un experiment, dar vine momentul final când experimentul devine fie obiect de artă, fie eșec. Azi este cu neputință să lucrezi cu astfel de termeni lansați de acei foarte mulți regizori cu apetit teoretic. Un spectacol experimental este bun pentru cei care îl fac, nu pentru public, care așteaptă produsul finit. Dacă e bun și pentru public încetează să mai fie experimental. Pur și simplu înseamnă că experimentul a reușit.

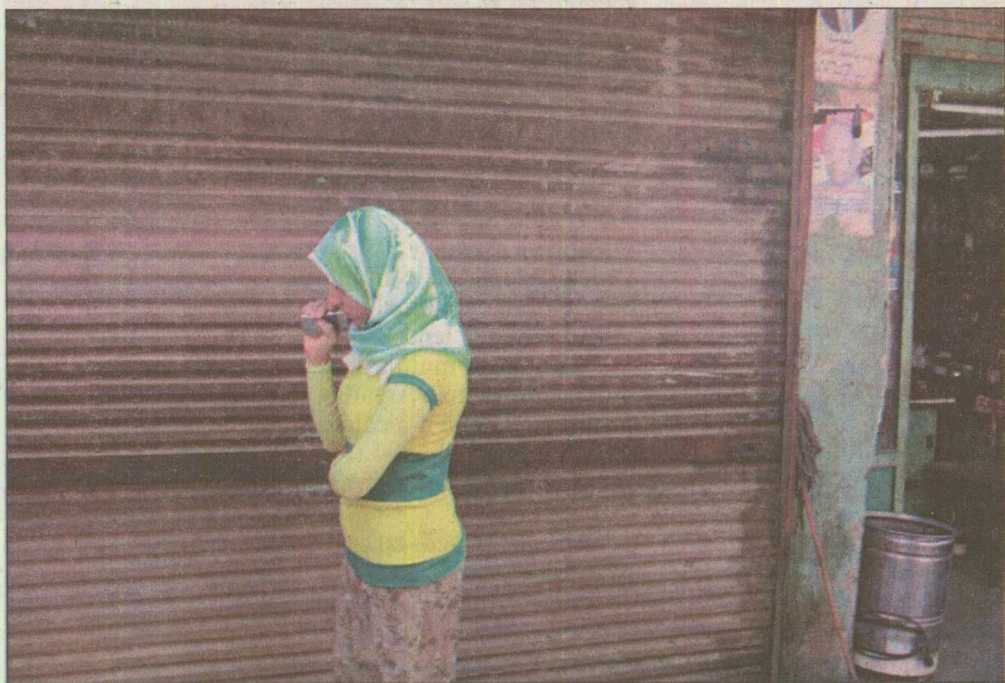
A XX-a ediție a CITEF își primește invitații la Opera Națională donată de japonezi după incendiul din 1970, așa cum citim pe placa memorială din foaiet. Clădirea este în stil arab și nu japonez. Este una dintre cele mai somptuoase case din Cairo. O moschee imensă cu amfilade asemănătoare cu Alhambra din Granada, dar modernizate și proiectate pe spații mari. Vechea Operă din Cairo a fost inaugurată prin anii 1871 cu *Aida*, care i-a fost comandată anume lui Giuseppe Verdi. Acum dar nu mai e nici urmă de Verdi pe aici.

Toți invitații sunt chemați pe scenă, sunt o sută de oameni care așteaptă să le strângă mâna pictorul Farouk Husai, ministrul culturii, și, desigur, „doctor“, pentru că aici trebuie să fii „doctor“, ca în Italia, unde e musai să fii ori *maestro*, ori *dottore*. La Simposiul dedicat acestei false probleme care este „teatru independent“ (falsă pentru că independenții sunt și ei dependenți, dacă judeci după temenele pe care le fac sponsorilor în pliantele de sală) este condus

de doamna Nehad Seleiha, un fel de stea locală, „nu frumoasă, dar bătrână“, gureșă, probabil deșteaptă, trebuie să mă prezinte și încercă să scoată de la mine un titlu asemănător, dar, știind că nu toți cei ce au doctoratul sunt neapărat doctori, nu am marșat.

Ca să fim sinceri până la capăt, CITEF are mai multe valențe extrateatrale. Este o întâlnire aproape completă ca reprezentare internațională. De mirare că au lipsit chiar prietenii lor japonezii, care au și un post de televiziune la Cairo. Este și o reuniune mascată a Ligii arabe, care își are sediul la Cairo. „Mascată“ pentru că sunt invitate trupe și participanți din toată lumea. Dar nu vor lipsi niciodată Algeria, Arabia Saudită, Azerbaijan, Bahrein, Iordania, Irak, Kazahstan, Kuweit, Liban, Libia, Maroc, Oman, Palestina, Qatar, Siria, Sudan, Tunisia, Uzbekistan, Yemen și tot ce mai aparține lumii islamice. Teatrul de tip european practicat în aceste țări este, de cele mai multe ori, rudimentar, așa că genericul de teatru experimental trebuie înțeles ca o scuză pentru începători. De neînțeles este doar prezența României, cu trupe de mâna a doua și chiar mai rău. Din fericire, am remarcat prezența actriței Delia Nartea și a lui Liviu Lucaci, dar au jucat în spații intangibile pe harta orașului Cairo

Festivalul a fost deschis de italieni (*Compania Mistral*, nu știm din ce oraș, (cairoții stau prost cu informațiile privind originea trupelor, numele actorilor etc.) care au prezentat o *Antigona* dansată (*Povestea Antigonei*) rescrisă de Roberto Guicciardini după Sofocle și Brecht. Șase balerine întruchipau Corul, iar doi actori profesioniști jucau rolurile Antigonei și al regelui Creon. Alte două balerine dansau rolurile Antigona și Ismena. Le spunem balerine și nu dansatoare pentru că erau antrenate pentru baletul clasic atât ele, cât și interpretul dansator al lui Hemon. „Istoria este scrisă cu sânge, iată ideea cu care începe și se termină spectacolul. Ceea ce este banal de adevărat sau adevărat de banal. Starea de tragedie era prezentă prin consistența părților actoricești. Cu toate desincronizările coregrafice, italienii au marcat momente emoționante de intensitate teatrală.

Între eșec și succes

CĂLIN STĂNCULESCU

Dragoste pierdută este titlul unui film repudiat la întâlnirea cu presa de chiar autorul său, regizorul Petre Năstase. Preumblat timp de mai mult de un cincinal de la proiect la proba de foc a dialogului cu spectatorii, filmul *Dragoste pierdută* poate constitui exemplul unui eșec dinaintea anunțat de anonimul scenaristului și al regizorului, exersat se pare doar în clipuri publicitare. Acest domeniu

nu este pentru oricine o școală de formare profesională și filmul semnat de Petre Năstase o dovedește din plin. Dincolo de inadecvarea distribuției cu actori proclamați de succes ca Daniela Nane sau Kitty Cepraga, probe perfecte de antitalent, dincolo de aiuritoarea evoluție narativă a story-ului, ce pendulează între flash-back și divagații metafizice, cu un Dumnezeu de serviciu, interpretat căznit de un remarcabil actor ca Mircea Diaconu, asistăm la această mult prea întârziată premieră cu sentimentul penibil al unui eșec total, nici măcar asumat de un scenarist veleitir sau de un regizor certat iremediabil cu logica epicii filmice. Este posibil ca banii publici cheltuiți într-o veselie cu acest film să se întoarcă la CNC la termenul stabilit de lege. Adică la Sfântul Așteptă...

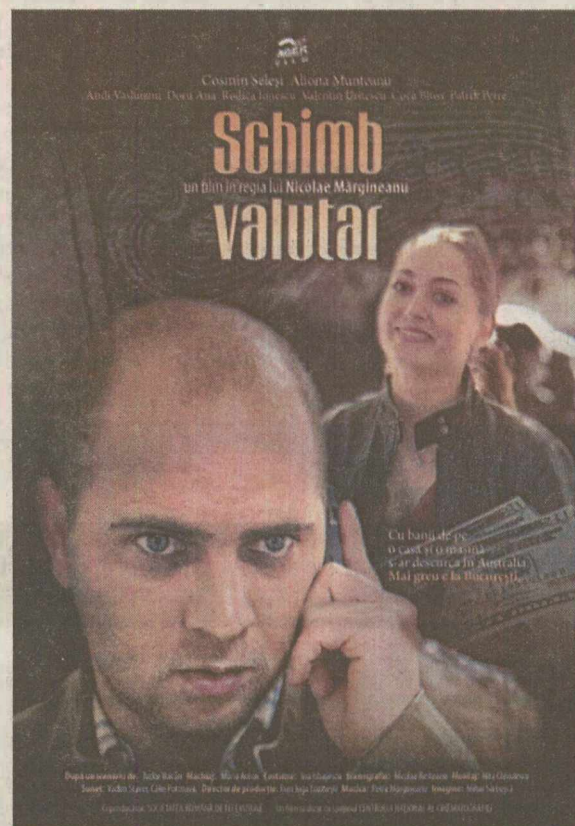
Spre deosebire de falimentul descris mai sus, filmul lui Nicolae Mărgineanu *Schimb valutar*, după scenariul semnat de Tudor Voican și după o idee a regretatului regizor Cătălin Cociș, este un produs serios, cu o poveste bine articulată, cu personaje puternice ce suferă pe parcursul unor întâmplări mai mult sau mai puțin spectaculoase metamorfoze capabile să inducă concluzii moralizatoare, fără a deveni prin acest lucru didactice sau artificiale.

Povestea provincialului păcălit de un eșec la casa de schimb valutar, odiseea victimei până la pedepsirea vinovatului, transformarea personajului naiv într-un feroce înșelător cu vagi sentimente ce sugerează o posibilă recuperare morală, prezența unor personaje-cheie în spectacolul metamorfozei șomerului ajuns un paria, fac din filmul *Schimb valutar* o operă viabilă, o oglindă, este drept puțin întârziată, a tranziției ce a marcat viața și destinele atâtor tineri.

Regizorul Nicolae Mărgineanu își regăsește aici vâna de povestitor atent la dimensiunile psihologiei personajelor, indiferent de statutul lor social, refuzând să se lase implicat într-un posibil joc al explicațiilor vulgare privind tranziția, sărăcia, capitalismul nemilos și alte gogorițe de același gen. Dimpotrivă, cineastul exploatează

inteligent paradoxul existențial al unui personaj complex ca Lili, interpretată inspirat, pe varii registre dramatice, de tânăra Aliona Munteanu, o descoperire care va face valvă, spre deosebire de făcăturile din filmul precedent comentat.

O interesantă descoperire actoricească este și debutantul Cosmin Seleși, un actor ce conferă firesc și credibilitate dramelor determinate de metamorfoza personajului său de la familistul cuminte și ponderat la criminalul feroce, care, mânat de o răzburare previzibilă, nu reușește să redevină stăpân pe autocontrolul necesar în situații-limită.

Nicolae Mărgineanu face, prin intermediul personajelor sale, și portretul unei societăți în care șpaga și prostituția sunt kolege cu escrocheria și indiferența autorităților, dar și a semenilor, spectatori pasivi la multe dintre fărădelegile desfășurate la lumina zilei și cu un public perfect anesteziat.

Și personajul șmenarului, interpretat de Andi Vasluiuanu, este un personaj tragic, la fel ca și victima sa – Emil, interpretat de Cosmin Seleși. Mai puțin dezvoltat în economia construcției dramatice, acest personaj ar fi putut fi tot atât de interesant prin transformările sale ca și Emil, amatorul de autoexil în Australia.

...Filmul semnat de Nicolae Mărgineanu, care cred că va avea o frumoasă carieră în festivaluri internaționale, mai are printre interpreți pe Valentin Uritescu, Coca Bloos, Doru Ana, dintre colaboratorii regizorului fiind de menționat compozitorul Petru Mărgineanu, operatorul Mihai Sârbuscă, monteura Nita Chivulescu.

Cu *Schimb valutar*, regizorul Nicolae Mărgineanu revine la tonusul artistic din filmul multipremiat *Binecuvântată fii închisoare*, operă de referință din filmografia cineastului.

Trecutul poate fi șters sau doar falsificat?

Gabriel Dimisianu

Oameni și cărți

Editura Cartea românească, memorii

Critic reputat prin echilibrul judecăților sale, lipsite de excese encomiastice și entuziasm de circumstanță, ca și de șarje demolatoare, Gabriel Dimisianu și-a dezvoltat în ultima vreme un remarcabil har de evocator. El a trăit decenii de-a rândul în focarul vieții literare românești și fiind foarte adesea în adunări, comitete și comisii care au luat hotărâri importante în interiorul breslei. Unele i-au pus în conflict cu puterea pe liderii scriitorilor „rezistenți” dintre

care criticul a făcut parte (caz notabil – înfățișarea publică a plagiatului lui Eugen Barbu). Evocările lui Gabriel Dimisianu din jurnalul din care apar mereu secvențe, unele reluate și în volumul de acum, s-au înmulțit semnificativ în anii din urmă și sînt în situația de a produce o revelație. Memorialistul Dimisianu are un talent de scriitor pe care critica lui, cu grijă pentru obiectivitate și foarte rezervată, nu-l putea scoate la iveală. În amintirile lui, expuse cu aceeași cumpănire, criticul are totuși ocazia de a lăsa tot mai mult să primeze farmecul și chiar suspansul faptelor. Calitatea textului este dată nu doar de obiectivitatea și credibilitatea de martor, ci și de memoria excelentă a autorului, ce dovedește și interesul său pentru cei pe care i-a cunoscut. Nu poți să-ți amintești atîtea detalii mărunte, adăugînd mult farmecului poveștii, despre niște indiferenți. Gabriel Dimisianu are talent ca portretist, dar și ca „peisagist”, fiind vorba tot de peisajul uman. Față de cei portretizați arată mai degrabă indulgență, minimalizînd, fără a uita, trăsăturile negative. Cît despre cei cu adevărat malefici, ei nu beneficiază de spațiu, cel puțin în acest volum, altfel decît ca elemente de fundal. Figurile din galerie sînt luminoase și regretate: Cezar Baltag, Geo Dumitrescu, Valeriu Cristea, Geo Bogza, Lucian Raicu, Ștefan Bănuțescu sînt numai cîteva. Apar însă și colegi de-o viață ai autorului aflați încă printre noi: Nicolae Manolescu,

M. Iorgulescu, Fănuș Neagu. O observație a criticului memorialist se impune, el întîlnindu-se aici cu Alexandru George, adesea promotor al aceluiași punct de vedere: răul și teroarea, fie și în comunism, nu au putut fi absolute. Între spirele șurubului mai mult sau mai puțin strîns de dictatură, viața și literatura au existat, cu valori, cu izbînzii mai mici sau mai mari și cu bucurii de-o clipă sau durabile. Mărturia lui Dimisianu, dincolo de a atesta măiestria lui literară, de a ne deschide perspective asupra unor oameni și timpuri, este una tonică și reconfortantă. Gabriel Dimisianu a știut să se bucure de prezențele din jurul său și are ce să-și amintească. Să-l invidiem cu simpatie.

Eugen Uricaru

Cît ar cîntări un înger

Editura Cartea românească, roman

Eugen Uricaru a publicat recent romanul *Cît ar cîntări un înger*, care urmează romanului *Supunerea* și într-un fel chiar îl continuă, deși e autonom. Trebuie spus că este o continuare remarcabilă, de înalt nivel stilistic, problematic și în crearea personajelor. Dintre acestea se remarcă perechea Basarab Zapa – cel bun și Neculai Crăciun – înfruptarea răului. Romanul recent abordează, mai clar decît *Supunerea* – puțînd fi citit și fără parcurgerea anterioară a acestuia, din care desprinde o linie de dezvoltare – problema răului în lume. Ce este răul? Ne putem apăra de rău? E mai bine să ne supunem lui? Cît timp și pînă la ce limită?

Acestea sînt întrebările pe care cititorul este îndemnat, chiar silit să și le pună. Personajele centrale ale romanului sînt așadar Crăciun secundul și mîna dreaptă a maleficului Grancea, securist fără scrupule, și Basarab, inițiat în Tibet, unde a ajuns accidental. Miza confruntării lor este controlul asupra copilului, apoi adolescentului Cezar, un „paranormal” care poate cunoaște viitorul și îl poate chiar influența.

Personajele care simbolizează puterea și deci teroarea

toatalitarismului sînt Todor Grancea, promovat în sferele cele mai înalte ale comunismului, încercînd să își ștergă trecutul de torționar mărunț, și Neculai Crăciun, secundul și mîna dreaptă a primului. Ciudat că aducătorul fricii este Crăciun. Într-o epocă în care venea cu daruri, dacă mai venea, Moș... Gerilă.

Dorința cea mai mare a personajelor negative din *Cît ar cîntări un înger* este ștergerea trecutului. Simțînd un „dezgheț” după plecarea trupelor sovietice din România, Grancea vrea să se mențină la putere, să nu fie abandonat sau chiar lichidat pentru actele lui din prima perioadă a comunismului.

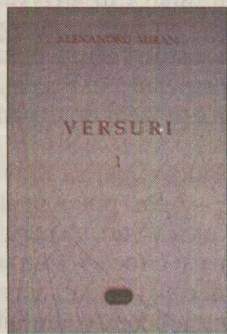
Trecutul poate fi șters? Sau doar falsificat? Iată o întrebare pe care și-o pun cu febrilitate afit cei vinovați, cît și victimele. Anchetat de Crăciun, „îngerul” Basarab Zapa va alege să moară. Dar ucigașul nu va putea să anihileze efectul inițierii sale asupra tînărului Cezar. Zapa poate să facă lucruri inaccesibile oamenilor obișnuți pentru că știe (inițierea lui e orecum teoretică). Cezar în schimb, deși nu știe cum să-și utilizeze darurile, este mult mai puternic pentru că este „născut”.

Ceea ce atrage atenția asupra romanului semnat de Eugen Uricaru este marea lui complexitate și echilibrul, prin argumente, al părților în conflict. Strategia și acțiunile forțelor destructive sînt perfect coerente și nu exclud un tip ciudat de „omenie”. Le lipsește de fapt acestora doar viziunea celor iluminați, la care accesul este de altfel foarte greu. Pe de altă parte, puternicii Cezar și Basarab, aflați mai presus de posibilitățile curente ale unui om, nu își folosesc calitățile în scop malefic, ba nici măcar nu se sustrag răului exercitat de ceilalți. Sînt ei niște învingători sau niște învinși, cîtă vreme Basarab moare, iar Cezar rămîne singur? Dar, dacă știi, și Basarab o știe, că moartea e doar un episod într-o devenire, se cheamă că murind te predai? E mai „eficient” să dispari sau să exiști pentru a te opune răului? Iată hamletiana întrebare ce plutește într-un roman plin de fapte și personaje realiste, documentate istoric, dar care se ridică prin idee deasupra lor așa cum personajul Cezar se desprinde de corpul său, revenind tot mai greu în el și în ticăloșia lumii. Romanul lui Eugen Uricaru este aducător de bucurie prin lectură, dar și de mari neliniști.

Alexandru Miran

Versuri

Editura Vitruviu, 2 volume, poezie

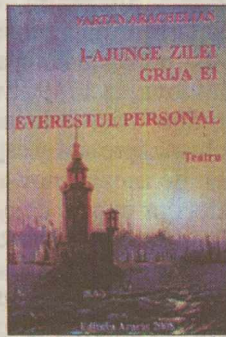
Cele două volume conțin, după cum scrie pe paginile de gardă, creația integrală a poetului. Ceea ce este o restituire necesară și o dovadă consistentă a prezenței poetului în epoca în care a scris și publicat (debut tîrziu, în 1968, la peste 40 de ani). Acesta, pe numele său adevărat Mircea Pop, medic de profesie, dar și traducător al dramaturgilor greci ai antichității, apare ca un „personaj” însemnat al remarcabilelor memorii ale doamnei Annie Bentoiu intitulată *Timpul ce ni s-a dat*. Alexandru Miran,

soțul regretatei autoare dramatice Marta Cozmin, sora distinsului compozitor Pascal Bentoiu, a creat o operă de remarcabilă întindere, de rafinament cultural și mare gravitate. Scene mitologice și istorice, balade cu subiecte inspirate de episoade biblice îl situează în afinitate cu Ștefan Augustin Doinaș și Radu Stanca. Totul într-o impecabilă versificație. El este un autor al „promoției amînate” din cauza vicisitudinilor istoriei, pedepsit nedrept pentru simpla apartenență la o clasă socială și ocultat pînă azi de majoritatea criticilor. Tocmai din acest motiv, oricît de dreaptă și necesară este tipărirea unei perechi poetice integrale, apare greu de înțeles decizia de a lipsi aceste volume masive de o prefață, de o notă biografică și de o bibliografie prin care cititorul de azi, ignorant inocent asupra vieții și operei lui Alexandru Miran, să afle mai multe despre acest eminent traducător. Unul căruiia îi datorăm versiunile românești ale lui Euripide, Aristofan și ale altora pe care se întemeiază și acum spectacolele cu piesele respective. Ar fi foarte potrivit ca un istoric literar să ne dea o monografie asupra lui Alexandru Miran. El, ca și alți autori, sînt exemplari pentru că vremurile, ce au fost foarte crude cu ei, nu au putut să le împiedice edificarea unei opere temeinice, de un înalt scrupul estetic și moral.

Tudor Cristea

De la clasici la contemporani

Editurile Bibliotheca și Marcona, critică

Cronicile și eseurile lui Tudor Cristea sînt binecunoscute celor care, precum autorul rîndurilor de față, citesc revista *Litere*. Autorul își mărturisește „temeritatea” de a pune alături notațiile sale despre autori clasici, contemporani reputați și autori mai puțin notorii de care îl leagă o afinitate omenească și o apropiere regională. Astfel, alături de Blaga și Arghezi, Agîrbiceanu și Neculce stau Marta Petreu și Mircea Cărtărescu, Nicolae Manolescu și Mihail Gălățanu, iar lîngă aceștia îi întîlnim pe Nicolae Neagu, George Coandă, Toma Biolan, Corin Bianu și Mihai Stan. Slavici și Cantemir coabitează pașnic cu Mircea Mihăieș și Dan C. Mihăilescu, dar și cu mai ascunșii Vicenția Vara și Emil Stănescu, la numele cărora nu ar fi reverențios, dar poate ar fi justificat să adăugăm un semn de întrebare. Altminteri, Tudor Cristea scrie clar, didactic, se sprijină pe o bogăție de citate. Cînd e vorba de valorizări, el nu-și pierde vremea cu elogii și epitete sumptuoase la adresa maeștrilor. Astfel, *Orbitorul* roman cîrtărescian e bine scuturat și, fără a i se nega mari merite, i se enumeră argumentat defecte importante și criticul, arătînd că a studiat receptarea romanului, polemizează deschis cu alți exegeți. Dacă însă ajunge să se refere la co-regionali precum Toma Biolan sau Ioana Dana Nicolae, Tudor Cristea recurge la metafore și circumlocuțiuni parfumate, la alăturări flatante prin care aflăm că Toma Biolan a adoptat de la început postura unei modestii orgolioase, ungarettiene cînd s-a întors la prima sa iubire. Asta era poezia, mă rog. Tudor Cristea își culege deci articolele de întîmpinare la un loc cu studiile critice și ne oferă, una peste alta, imaginea

unui iubitor și pricepător al literaturii tentat uneori de generozități amicale. La cîtă ură și ranchiună e printre scriitori, merge și puțină mîngîiere prietenească!

Vartan Arachelian

I-ajunge zilei grija ei. Everestul personal

Editura Ararat, teatru

Nu știam că reputatul realizator TV Vartan Arachelian are serioase preocupări teatrale. Cele două piese cuprinse în volumul de la *Ararat* au fost scrise în 1982 și respectiv în 1986 și arată mai mult decît un episod fulgerător și trecător. Dramaturgul este atent la construcție și la personaje, la replică și la intrigă, construiește cu atenție monologuri, multe monologuri, fragmente de dialog voit contradictoriu, ironic, săltăreț și le „pune în scenă” cu indicații didascalice minuțioase și chiar poetice: *Scena se întunecă. Zgomotele mării se ridică în timp ce sirenele de ceață urlă isterice*. Totul arată că Vartan Arachelian este un dramaturg serios și care se ia pe sine ca atare. Piesele nu au fost reprezentate, fiind scrise într-un timp cu totul nepropice teatrului și fiind departe de linia oficială a vremii, deși fără accente de revoltă. Dificultatea montării lor, indiferent de epocă, stă în lipsa de naturalețe a personajelor și a limbajului lor. Este vorba de piese literare, de demonstrații inteligente, dar este exclus ca oamenii să vorbească așa „ca pe scenă”:

– *Începem o viață nouă. Și ca (la n.n.) orice început operăm cîteva amputări. – Noua voastră ordine seamănă cu cea veche precum seamănă un ou cu altul, ca să nu spun ca doi stropi de noroi. – Deci se interzice jocul de orice fel și în special calambururile și paradoxurile*. Monologurile sînt chiar mai artificiale. Piesele lui Vartan Arachelian sînt pline de sensuri și combină idei, fiind destinate lecturii, nu scenei. (H.G)

„Rică nu putea să zică/ râu, rățușcă, rămurică“

De câte ori îl aud pe Radu Banciu îmi aduc aminte de poezioara de mai sus cu care sunt învățați copiii să-l pronunțe pe „r“. Dar farmecul lui nu este numai această rârială extrem de simpatică. Are un firesc și, mai ales, un umor care, personal, îmi plac nemaipomenit. L-am descoperit la unul din Tururile alea mari cicliste, cred că la acela al Franței. Caravana trecea printr-o regiune aspră și comentatorului îi pică privirea pe ceva de care se miră și pe care o spune de parcă ar fi fost un fel de Ilie Moromete vorbind singur prin grădină: „uite și-o piscină, probabil că i-a trimis-o văr-su din Memphis, fără să știe că aici e un frig de dă boala în tine“. Adorabil! Mă uitam oricum la tururile cicliste pentru că, dincolo de lipsa de spectaculozitate a unei curse, cele câteva evadări nu te pot ține în priză dacă nu ai vreun interes imediat – ții cu careva, ai pariat etc. – etapele sunt practic niște reportaje extrem de interesante. Îmi place să mă uit la casele din zone pe care chiar și turist nu le-ai vedea, mă uit la peisaj, mă uit la grădinile sau la câmpurile lor, privesc cu atenție asfaltul, să văd dacă are altă calitate decât cea de pe la noi. Cu un Tur de Franța, de Italia sau Spania poți cunoaște profund viața de fiecare zi, viața netrucată, necosmetizată de o imagine sau de un circuit turistic. Ai timp să te uiți la oameni și să privești în curțile lor, îi vezi cum se manifestă la trecerea caravanei. Civilizația lor mă amărăște, întrebându-mă cum de la ei se poate, manifestările uneori extravagante (mai ales acei ciudați care

aleargă o bucată bună de drum cu cicliștii mă intrigă), altele la limita bunului simț mă mai alină zicându-mi că lumea e peste tot la fel. Ei bine, spuneam că oricum mă uitam la tururile cicliste, dar de când l-am descoperit în comentarii și pe Banciu le savurez. Vreau să vă mai zic că o cursă ciclistă nu este ceva nemaipomenit, mai ales pentru un nespecialist: te poți uimi o vreme de eforturile oamenilor de pe biciclete, le plângi de milă când îi arde soarele nemilos sau îi biciuiesc rafalele de vânt și de ploaie, dar cam atât. În fine, te mai prind sprinturile, mai ales de final de etapă, undeva într-adevăr se pot întâmpla diverse chestii neprevăzute, dar în rest efortul ăla pe două-trei sute de kilometri nu are nimic spectaculos. Radu Banciu face ca o astfel de monotonie să se transforme în spectacol. În primul rând pentru că își pigmentează comentariile cu multe informații despre locurile prin care trece caravana. Am înțeles din comentariile lui că știe foarte bine Franța și am aflat lucruri teribil de interesante despre mentalitățile și obiceiurile francezilor, lucruri probabil văzute, dar, mai ales, trăite pe-acolo. În al doilea rând, comentariul sportiv, un fel de bavardaj cu colegul lui, este absolut spumos. Îmi place că simte cursa foarte bine, știind foarte bine echipele și posibilitățile lor și nu se dă în lături să-i ironizeze pe looser-i „ah, nu, ăștia n-au nicio șansă, s-or fi plictisit pe la coada plutonului și și-or fi zis să mai fie și ei văzuți“, „uite și la X pedalează de parcă ar fi ieșit la plimbare cu căruciorul“, „n-a câștigat în viața lui o cursă, doar nu și-o închipui c-o să câștige una în Turul Franței!“ Evident că toate previziunile lui se adevăresc. Este singurul sport, unde deși – sau tocmai pentru că – Banciu face totul previzibil, nu te plictisești știind

care va fi rezultatul!

L-am văzut invitat și la emisiuni care comentează fotbalul. Nu este un polemist și de aceea adesea afișează un soi de lehamite în fața gălăgiei pe care o fac alții. Însă, când deschide gura, o face pentru o observație tăioasă și de bun simț. Mucalit, spune niște lucruri de un umor nebun cu o seriozitate încântătoare. Uneori, îmi dau seama că se străduiește să nu rădă el însuși în hohote. Se abține și afișează doar un zâmbet ștrengăresc de genul „asta e, eu v-am spus“.

În general, mă uit la sportul dat de televiziuni pentru că un meci bun are farmecul autenticului. O partidă de snooker dintr-un turneu important este mai palpitantă decât un talk-show, un meci de rugby Noua Zeelanda – Africa de Sud ori clasicul Anglia-Franța au mai mult suspens decât un thriller, o finală de mare turneu Federer-Nadal are o „filosofie“ mult mai interesantă decât „10 pentru România“. Când aceste dispute beneficiază și de comentatori deștepți, dezinvolti, cu umor, atunci totul este un spectacol pe care-l savurezi. Când mă satur de partizanatele vizibile cu ochiul liber din dezbateri (partizanate ale postului TV, nu ale invitaților), când nu mai suport defectele de dicție, bâlbâielile ori umorul scremut al multor emisiuni – și în ultima vreme m-am saturat până peste cap de ele –, caut pe un canal de sport ceva care să mă relaxeze, să mă scoată din cenușul emisiunilor noastre care au devenit atât de previzibile încât nu mai au ce să îmi spună. Uneori, în nopțile de sâmbăta, văd câte-un meci din America de Sud. Deseori, nici acolo nu e mai mult fotbal ca la Rapid-Petrolul, dar spectacolul din tribune face toți banii! (C.S.)

Un nou punct de iradiere a culturii grecești la București

Nocturne

STELIAN TĂBĂRAȘ

 Între 6 octombrie 2008 - 15 ianuarie 2009 Muzeul Național de Artă al României găzduiește o expoziție de icoane bizantine și post bizantine din Grecia, „De la întruparea Cuvântului la îndumnezeirea omului“: 64 de icoane din secolele XIII-XVIII, provenind din Muzeul Bizantin și Creștin din Atena (unul dintre cele mai bine renovate și organizate muzee ateniene), Muzeul Culturii Bizantine din Salonic, muzeele bizantine din Veria și Kastoria, muzeul Benaki din Atena. Între acestea, o serie de 14 icoane aparțin școlii cretane (pictorul Theodoros Poulakis), cu teme din Vechiul Testament. Așezate într-o scenografie specială, pentru a ilustra unitatea spiritualității ortodoxe, de la apogeul bizantin până dincolo de perioada stăpânirii otomane, icoanele vor alcătui un excelent cadru pentru spectacolul *Amintirile Născătoarei de Dumnezeu* în regia lui George Remoundos, spectacol interpretat de Katerina Chelmi, George Remoundos și un cor bizantin care va avea loc în 10 și 11 noiembrie. Sunt primele evenimente organizate de Fundația Elenă pentru Cultură în România – despre care ministrul grec al Culturii, Mihalis Liapis, prezent la vernisaj (alături de omologul său, Adrian Iorgulescu și de George Babiniotis, președintele Fundației, fost rector al Universității din Atena –, spunea că de la întemeiere, din 1992, a fost unul din principalele instrumente de răspândire a culturii grecești în străinătate. Ministrul grec părea convins că acest an se vor deschide mai multe noi centre

la București (directoare doamna Olga Cicanci), dar și Trieste, Belgrad, Tirana, Sofia, Washington și Melbourne. (Până acum au existat reprezentanțe doar la Londra, Moscova, Viena, Bruxelles, Washington și Beijing). Cum grecii sunt specialiști în a realiza tot ce-și propun în ultima clipă, pare verosimil ca în puținul timp rămas până la sfârșitul anului noile centre anunțate chiar să funcționeze.

E interesant că reprezentanțele Fundației Elene pentru Cultură au strategii diferite în funcție de zonele unde activează: în New York și la Berlin revitalizează prezența prosperiei diaspore grecești și se concentrează asupra antropocentrismului artei moderne, în Balcani și la Marea Neagră pun în prim-plan aspectele comune ale vecinătății, importanța Greciei în regiune. Desigur, orientarea Fundației în această zonă va ține seama de marea influență a civilizației cline și neogrecești, în acest context fiind gândit și începutul activității din România, țară ortodoxă și iconofilă.

Nu va fi deloc dificilă implicarea Fundației Elene în viața culturală românească. La noi există deja o efervescență progrecească structurată în jurul câtorva puncte de contact permanent: de exemplu, prestigioasa editură „Omonia“ din București, care s-a profilat pe literatură contemporană și clasică din Grecia și Cipru, studii de istorie despre „valorile“ elinismului în România, despre învățământul în limba greacă (din secolul al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea), despre istoria editărilor de carte grecească (în același secol al XVII-lea, 70% din tot ce s-a editat în neogreacă a fost realizat pe pământul Principatelor Române). Au fost deja

inventariate și analizate (într-o lumină antropologică) domniile fanariote cu minusurile și plusurile lor. Argumentele „grele“ al plusurilor? Măcar *Pravila lui Mavrocordat* și ordinul aceluiași domn (în scaunul Țării Românești și în cel al Moldovei, alternativ, de cinci ori!) de desființare juridică a iobăgiei (*rumâniei*) la 1746 – primul în Europa! – și a „vecinici“, în Moldova, la 1749. Evenimente ce au determinat masive dislocări de populație transilvană spre sud și est, întemeind peste o sută de așezări noi, sporind numărul locuitorilor în cele deja existente.

Firesc, au beneficiat de atenție studiile despre ortodoxie și, mai ales, cele de lingvistică. Sunt cunoscute cele trei „valuri grecești“ de influență asupra limbii române: cel din epoca romanizării, cel urmat căderii Constantinopolului la 1453 și, în fine, acela din timpul domniilor fanariote și de după.

Mai multe ediții a cunoscut volumul de succes al doamnei Paula Scalcău, *Grecii din România*, cu un cuvânt înainte al doamnei Georgeta Filitti: volum care parcurge, prin personalități eline și neogrecești, întreaga noastră istorie: începând cu – probabil – primul grec atestat, solul lui Burebista către împăratul roman Caesar, trecând prin activitatea coloniilor grecești de la Pontul Euxin (existente încă din secolul al VII-lea î.Chr.), a cancelarilor de domni români, a învățământului particular destinat fiilor de domni și de boieri, a cronicarilor greci, a marilor negustori de cereale și marilor armatori, mai cu seamă din secolul al XIX-lea. Oscilația demografică a grecilor și, nu în ultimul rând, activitatea prodigioasă

a comunității neoeleene în anii din urmă poate constitui subiectul celor mai interesante analize. Chiar și numai dicționarul personalităților elene (domni, cărturari, donatori și citori de instituții din Grecia, între care cei doi veri Zappa sau Apo. Arsaki, fost prim ministru în guvernul Cuza, după asasinarea lui Barbu Catargi) aflat la sfârșitul acestui volum poate constitui un „plan de activitate“ al Fundației Elene pentru Cultură pe zeci de decenii de acum înainte...

Drumurile din Balcani par să fi avut o singură orientare – i-am putea spune „cosmică“: de la Nord la Sud, cu puncte terminus în România și Grecia. Drumuri pe care au trecut și domni români, demni sau umiliți, spre Constantinople, drumuri pe care le-au străbătut comorile trimise spre Athos (Ștefan Vodă și Vasile Lupu au excelat), spre insulele Ionice sau Egec, cu destinație pentru biserici sau școli (după ce, să nu uităm, aproape un veac, în Grecia subjugață a fost interzis învățământul de orice fel în limba maternă). Grecii au dus din România comori – dar în același timp au îmbogățit și țara noastră cu nuanțe și culori culturale, cu numele unor personalități de cel mai mare prestigiu, dintre care multe, cum ar fi Panait Istrati, Alexandru Philippide, Aristide Demetriad, Thanasis Fampas, Constantin Aristia, I.C. Filitti, Elena Farago, Hariklea Darlec și atâtea altele... de rezonanță europeană și chiar internațională. „El Dorado“-ul românesc n-a scapat, ci, șlefuitându-se, a dobândit o din ce în ce mai vizibilă strălucire.

Numere simple, duble și triple

A ajuns la noi abia numărul triplu aprilie-mai-iunie a revistei conduse de Corneliu Antoniu. Deși este cotate ca triplă, ediția are numai 20 de pagini. Ne-a făcut plăcere însă parcurgerea reportajului despre manifestările tradiționale ale Zilelor Antares din 29 mai-2 iunie acest an. Cu acest prilej s-au acordat și premii unor autori reputați: Gh. Grigurcu (Opera Omnia), Liviu Ioan Stoiciu, Ioan Es. Pop, Nickita Danilov (poezie), Mircea Ghițulescu (proză), Ana Dobre (critică). În rândul Ordinului Cavalerilor Danubieni au fost primiți Dumitru M. Ion și Daniel Dincă. Mai atrage atenția o evocare a lui Paul Săn-Petru despre „preaboemul” Laurențiu Ulici nu e recunoscut în postura de prea-boem. Era un tip precis, calculat, foarte harnic și sobru.

Revista *Sud* a lansat numărul dublu 9-10 din 2008 (24 de pagini) cu prilejul Festivalului Dimitrie Bolintineanu, având în centru ca totdeauna concursul național de literatură. Organizatorul principal și sufletul revistei, Constantin Carbarău, în

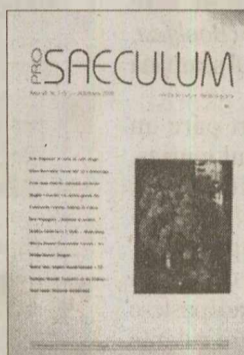
colaborare cu Primăria Orașului Bolintine-Vale a realizat o întâlnire literară plăcută la care au venit scriitori din multe județe vecine și din București. Juriul a fost prezidat ca mereu de cel mai profund cunoscător al operei lui Bolintineanu: Teodor Vărgolici. Au mai fost prezenți printre invitați Ioan Es. Pop, Marin Codreanu, Radu Voinescu, Radu Cărneci, Neagu Udroui, Florentin Popescu și mulți alții. Revista *Sud* publică în numărul curent palmaresul concursului și mostre din operele premiate. Marele premiu a revenit în acest an unui eseu al tânărului autor George Florian Neagoe, viitor master în litere. Proză de N. Havriliuc și poezie de Radu Cărneci, eseuri de Radu Voinescu, jurnal de C. Stănescu, recenzii de Victoria Milescu și un interviu cu Constantin Abăluță care tocmai a împlinit 70 de ani se mai pot citi cu plăcere în revista *Sud*.

Din nr. 199, 4-10 octombrie al revistei Poliromului aflăm de la Elena Vlădăreanu că România a fost bine reprezentată la Târgul de Carte de la Göteborg, prezență susținută de ICR. Vedetele echipei noastre numeroase au fost se pare Mircea Cărtărescu și Hertha Müller (un transfer de marcă pentru întărirea ofensivei) iar standul României a fost excelent poziționat. „Idolul, eroul, semizeul”, iată doar câteva supranume pe care gazdele suedeze le-au atribuit lui Cărtărescu. Totuși

trebuie să remarcăm că o relatare de la un asemenea târg ar trebui să cuprindă, așa este sportiv, **toate numele** celor care au contribuit la succesul obținut de formația noastră, cu evidențierea marcatorelor, nimeni nu spune altfel, dar și a celor care au înfruntat și ei frigul nordic pentru a ne reprezenta cu cinste. Scuză că asemenea omisiuni se produc și la case mai mari nu poate fi invocată cu succes în acest caz.

Revista de cultură, literatură și artă *Pro Saeculum* publică nr. 7 pe 2008 datat octombrie 2008, ceea ce nu ne lămurește asupra periodicității sale. Oricum, revista e un veritabil almanah literar care „căzduiește opiniile oricât de diverse” în cele 140 de pagini ale sale. Ce-i drept, apar cu articole, beletristică și recenzii autori de pe tot cuprinsul țării, nu doar din Vrancea, județul unde e tipărită revista iar în alegerea temelor nu se vede nici un orgoliu regional. Un scriitor, Virgil Panait își publică un fel de jurnal personal din care aflăm mai ales ce-l enervează când se uită la TV și citește presa cotidiană. El e stupefiat că tocmai M. Gădea și Ion Cristoiu discută despre un *top al slugilor* și face el însuși un propriu *Top al slugilor deontologice*: 1. Ion Cristoiu, 2. Valentin Stan, 3. Mihai Gădea, 4. Mircea Badea, 5. Radu Tudor, 6. Mugur Ciuvică. Cea mai bună metodă pentru liniștea noastră este să nu ne mai uităm la TV, sau doar la *Cartoon*, *Animal Planet* și *Senso*. Astfel noi, spre

deosebire de V. Panait, nici nu știm cine e Mihai Gădea necum să ne mai enervăm din pricina lui.

Numărul 9 al revistei lui Marian Ruscu și Ieronim Tătaru (numărul 102 în total) apare tot prin elanul celor doi și fără niciun sprijin instituțional, prin simplul elan al editurii *Premier*, publică multe articole substanțiale în paginile sale numerotate până la 40. Între ele un interviu (preluat din franceză) cu neamțul Günter Grass, un articol despre debutul lui Brâncuși de Mircea Coloșenco și unul dureros de Ion Bălu despre coșmarul reintrării în România, venind cu mașina spre Nădlac din civilizatele Ungaria, Cehia, Germania. Dar multe alte articole se pot citi cu interes. Ne amintim cu acest prilej că animatorii revistei *Axioma*, Marian Ruscu și Ieronim Tătaru (în acest număr se referă la 320 de ani de la tipărirea Bibliei de la București) nu au fost primiți în Uniunea Scriitorilor deși contribuția lor la cultura noastră este, prin *Axioma* dar și prin cărțile lor, semnificativă. În schimb aspirații lipsite nu doar de discreția celor doi ci și de talent au intrat să-și completeze pensia după ce o viață întreagă au semnat mai mult prezența pe traseul 133 - *Groapă (Muzeu) - Il Gattopardo Blue* decât opere semnificative. (Hipo)

Contre-pied

Cunosc pe cineva care, înainte de '90, când era peste măsură de supărat pe lume și pe viață (și era des...), exclama în gura mare plin de năduf și de sictir: domnule, avem conducătorul și fotbalul pe care îi merităm!

De bine, de rău, problema conducătorului am rezolvat-o la Târgoviște, apelând la serviciile patriotice și competente ale unui pluton de execuție capabil să nu rateze ținta istorică de la câțiva metri; cu fotbalul se pare, însă, că e ceva mai greu. Modelat biblic și în eternitate după chipul și asemănarea poporului mioritic, fotbalul românesc continuă să rămână, peste timp și mode uvederode, o sintagmă pitorească în formă și oximoronică în fond. Asta cu oximoronul devine cam așa: cu cât este el mai mult românesc, cu atât este mai puțin fotbal. Cât privește chestia cu pitorescul, aici lucrurile sunt infinit mai complexe, glisând înduioșător spre metafizică. Așa epigon eminescian cum a fost el, Al. Vlahuță a lipit pe fizionomia noastră națională o pecete esențială și inconfundabilă, ce urcă voioasă din vuietelul vremurilor și este menită să ne urmărească destinul în veacul vecilor: România pitorească. Nu tragică, așa cum și-ar fi dorit Cioran, nu eroică și verticală, așa cum ne-am fi dorit toți, nici măcar dramatică modul burghez sau comică în manieră caragialiană, ci doar atât: pitorească. Adică amestecată, contradictorie, mixtură de râsu-plânsu, tristă, plină de humor, la mijloc de rău și bun, nici prea-prea, nici foarte-foarte, agonizând încet cu-n surâs șolțic în colțul gurii apte oricând să debiteze o glumă desuchiată sau o iscusită înjurătură de mamă, mereu gata să ofere un argument convingător cum că, într-adevăr, între sublim și ridicol distanța se măsoară în lături de palmă aplicată peste bot cu egală dezinvoltură adversarului sau prietenului, fără cea mai fragilă discriminare – fie ea și pozitivă. Iar la o Românie pitorească până la moarte și dincolo de ea ce poate fi mai potrivit decât un

Becali nu crede în lacrimi

fotbal pitoresc până la penibil și dincoace de el? Să exemplificăm succint. I-auzi, ia!

Steaua – echipa autohtonă cu cele mai bune performanțe în Liga Campionilor din ultimii ani (în sensul că, de vro trei, e pe-acolo, prin grupe, chiar dacă nimeni nu prea înțelege cu ce ocazie și în ce scop) nu poate învinge pe teren propriu o echipă pentru care calificativul „ciuca bătailor” reprezintă un compliment regal: Gloria Buzău. Și asta după ce, cu câteva etape în urmă, egalase norocos, tot acasă, pe C.S. Otopeni, colega de clasament a Stelei de pe meciurile Sireului. Concluzia unanimă a fotbalistului român în viață Lovin: Dumnezeu persecută formația din Ghencea, în pofida faptului că autocarul clubului militar este ornat cu crucea ortodoxă, că Gigi Becali face periodic mătâni la Muntele Athos și că același, după fiecare victorie semnificativă a gradaților săi, 'nalț-o mânăstire și trei parastasuri cam în două zile și trei-patru ceasuri. Explicație alternativă: ori buzoiarii și otopeniarii sunt ateii, ori evoluțiile Stelei sunt fără nici un Dumnezeu.

(Apropo de nimic: tot mai mulți suporterii ai fostei regine a Europei sunt scârbiți de postura actuală a echipei lui Rădoi, Goian et comp.: un fel de jucărie în mâinile și picioarele cetățeanului George Becali care calcă, grobian și umilitor, cu Maybach-ul peste tot ceea ce înseamnă glorie și tradiție competițională roș-albastră în numele exclusiv al faptului că valiza cu bani are o singură cheie, iar ea se află în buzunarul ex-păstorului de mioare și actualului păstor de suflete rătăcite prin fotbal cu domiciliul stabil în Pipera (păstorul, nu...). Drama cea mare rezidă în împrejurarea că, pe fond, comportamentul arrogant și discreționar al patronului Stelei are acoperire regulamentară: cine plătește lăutarii, comandă și muzica! Chiar dacă ea nu e altceva decât o prelungă și monotonă manea de cartier... Cui nu-i place, n-are decât să facă un împrumut la CAR și să preia el clubul în administrare. Lozincile sentimentaloid gen „Steaua suntem noi!” și altele asemenea evocă gratuitatea melancolică a șarjelor

de cavalerie cu care bravii polonezi încercau, în al doilea război mondial, să țină piept tancurilor germane. *Sorry*, cu așa ceva poți intra în legendă însă, la fel de bine, poți și să dispari de pe hartă – leși au constat-o de vreo trei ori pe epiderma proprie! Îmi pare rău pentru steliști, dar capitalismul nu crede în lacrimi. Și nici Gigi Becali. Au aflat-o deja Hagi și Lăcătuș; se pregătește Dorinel Munteanu...)

De un pitoresc vecin cu disperarea se dovedește, în această ediție de campionat, și Dinamo: joacă cel mai prost fotbal din Balcani și din județele limitrofe, câștigă chinuit și penibil, își face de răs suporterii care nu mai pot scoate nasul în lume de rușine, dar e liderul clasamentului la zi al Ligii întâi. Este acolo, în Ștefan cel Mare, un tânăr plin de talent, mingicar până la Dumnezeu, din stirpe rară a unor Piți Varga sau Nichi Dumitriu, capabil, printr-o fentă măiastră, să strice biomecanica a doi-trei adversari și să câștige de unul singur un meci. Se numește Adrian Cristea și trebuie cât mai urgent dat afară din echipă și trimis la Dinamo II sau III sau XXXIII! De o indolență cosmică și o inconștiență sinistră, acest Adrian Cristea, care ar putea ridica prestația lui Dinamo cu două niveluri, o coboară, prin atitudinea lui, cu trei. Chiar nu-și dă seama că, joci, nu joci, timpul performanței trece și se va trezi peste câțiva ani în postura de biată amintire nostalgică a fotbalistului pe care ar fi putut să se bată marile cluburi europene? Cristea, băiatule, bagă la cap vorbele unui anume Thomas Alva Edison, omul care a inventat tot ce se putea inventa pe lume și încă ceva pe deasupra: geniu înseamnă unu la sută inspirație și nouăzeci și nouă la sută transpirație! Dacă acum nu pui osul și nu mori pe teren, mâine s-ar putea să fie prea târziu. Trenul gloriei nu va opri de două ori nici în gara ta, oricât va fi fiind ea de pitorească și de frumos luminată cu focuri de artificii procurate pe sub mână din piața Obor! (G.N.)

Gut Morgen, Frankfurt! Auf Wiedersehen, Literatur!

HORIA GÂRBEA

D

Pentru cititorii sau scriitorii care sosesc la **Târgul de carte de la Frankfurt**, prima constatare care se impune este că el seamănă cu târgurile noastre (*Bookfest, Gaudeamus* etc.) în același chip cum hipopotamul seamănă cu măgarul lui Vasile – absolut deloc.

Prima diferență care se impune din start pare un detaliu exterior, dar nu este: mărimea. Târgul e uriaș, imposibil de bătut la pas în cele șase zile cât durează el. Dacă *Louvre* sau *British Museum* „le faci” în câteva zile, fie și superficial, aici nu e cazul. Opt hale gigantice, construcții cu structură de oțel, care mi-ar fi cerut o zi numai ca să studiez tehnologia lor de asamblare, adăpostesc mii de standuri. Deplasarea se face pe covoare rulante sau, în curtea interioară cu berării și tarabe de bijuterii, marochinărie, artizanat, cu microbuze care merg circular, de la o hală la alta. Și sosirea în târg, un spațiu destinat multor manifestări, dintre care *Buchmesse* e doar una, este spectaculoasă, cu un *S-bahn* pe linie suspendată, de la peron un lift urcând în foyerul principal.

Hala Germaniei este ea singură mult peste pavilionul central *Romexpo*, pe două nivele, cu edituri droaie. Totuși, hala rezervată SUA o depășește net.

Cărțile se expun, dar nu se vînd decît de către unele edituri și numai în ultimele zile, cînd publicul a dat năvală, fiind și weekend. În rest, întîlniri, lecturi, interviuri și contacte între editori și autori, autori și agenți etc. Standul invitatei de onoare, Turcia, pune problema delicată a relației Turcia-Orhan Pamuk, rezolvată diplomatic, în sensul că „rămîne cum am stabilit” sau „ca în tren”.

Mai populari decît laureații Nobel trecuți sau potențiali erau scriitorii germani poștiți pe o „canapea albastră” pentru interviuri în public, transmise simultan pe mari ecrane. Publicul german era foarte interesat de autorii săi și dezbaterile între fani și sceptici erau foarte vii, aproape ca la un meci, doar fără a degenera în lupte de stradă.

Dar mai mult public decît autohtonii a strîns Paulo Coelho! Am avut onoarea să prezint la standul României volumul meu *Rață cu portocale* (în germană *Ente mit Apfelsine*, traducere de doamna dr. Veronika Dreichlinger, publicat la *Editura Nouă*) exact în ziua și la ora cînd autorul *Alchimistului* adunase un puhoi de lume. Numai că el nu i-a avut alături pe Daniel Cristea-Enache, care m-a prezentat generos, nici pe Ioana Ceașu, care a citit fragmente de-ale mele în limba lui Schiller, nici pe Ana Andreescu, organizatoarea merituosă a standului României și nici pe alți români, ba chiar și nemți, veniți să (mă) asculte. După o jumătate de oră, ilustrul confrate portughez, neștiind că mă concurase zdrobitor doar prin superioritate numerică, a venit la standul României și

ne-am strîns mîna în fața rafturilor de la *Humanitas* din care, a constatat el puțin uimit, taman volumele sale lipseau.

Trebuie să recunosc cu sportivitate că lecturile reputeate Gabriela Adameșteanu, prezentată de doamna Carmen Mușat, și a cunoscutului Norman Manea s-au bucurat de un public mult mai larg și au atras atenția mai multor localnici decît a mea. Editurile cu prezență au fost, de la noi, *Polirom*, cu un staff numeros și orientat spre multe contacte și contracte, *Monitorul Oficial*, *Tritonic* – Bogdan Hrib îl promova pe Bogdan Teodorescu și nu este exclusă o carieră internațională pentru romanul *Spada* – *Humanitas*, *Curtea Veche*. Dintre puținii autori români traduși în germană, o parte însemnată au apărut la *Pop Verlag*, al cărui patron este el însuși traducător. Desigur, numele lui Mircea Cărtărescu era pronunțat cel mai des, pentru că proza lui apăruse la *Surkamp* și se vindea relativ bine. L-am întîlnit și pe Gerhard Csejka, traducătorul

Orbitorului, care mi-a spus că va veni la CNSAS în noiembrie și vadă dosarul ce însumează 1791 de file, probabil scrise mărunt. Mai mult decît *Orbitor*, glumea *obiectivul* urmării, la care a trebuit să replic: *Da, dar cîți autori!*

Toate întîlnirile informale cu autori români sau nu au fost pentru mine plăcute și onorante. Am avut bucuria să locuiesc în același hotel, la mare distanță de Frankfurt, dar într-o ambianță rurală foarte plăcută, cu Gabriela Adameșteanu, Carmen Mușat, Ioana Ceașu și Norman Manea (pe care îl întîlneam prima oară), discuțiile mai lungi cu acești distinși colegi, acum, în fine, fără grabă, fiind încîntătoare. La fel ca și cele cu Ana Andreescu, Daniel Cristea-Enache, Gerhard Csejka, Bogdan Teodorescu, Traian

Pop, Silviu Lupescu și cu mulți alții.

Standul României, patronat de MCC, a fost foarte frumos și bogat, nu mai prejos decît ale Ungariei și Poloniei, vecinii imediați, comparabil cu cel bine garnisit

al Sloveniei, dar peste ale altor țări estice, față de care a fost și mai des frecventat. Efortul financiar și de imaginație ale Ministerului s-au simțit, iar imaginea noastră a avut de cîștigat.

Pătrunderea literaturii române pe piața europeană mi s-a părut acum, văzînd lucrurile mai de aproape, foarte dificilă: e nevoie de agenți convingiți că vor cîștiga, de traducători foarte competenți pentru dificilele noastre texte și mai ales de autori care să scrie pentru piață. Cînd vom avea însă un Coelho sau o J.D. Rowling, se va chema că am renunțat la literatură așa cum am înțeles-o și am iubit-o noi, cei de-acum. E poate mai bine ca lucrurile acestea să nu se întîmple, căci literatura, ca și libertatea, se cîștigă greu și se pierde repede. Iar noi, vorba cîntecului, *pentru ea murim pe stradă și sîntem numiți golani.*

*Acest număr este ilustrat cu lucrări
ale pictorului
Gheorghe IACOB*

